

**Nuorten kokema seksuaalisuutta
loukkaava väkivalta**
Kyselytutkimus

Maria Merta

Opinnäytetyö

Tammikuu 2017

Sosiaali-; -terveys – ja liikunta-ala

Sosionomi YAMK, Sosiaalialan koulutusohjelma

Perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen

Tekijä(t) Merta, Maria	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä Tammikuu 2017
	Sivumäärä 79	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Nuorten kokema seksuaalisuutta loukkaava väkivalta Kyselytutkimus		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma YAMK		
Työn ohjaaja(t) Riitta Ala-Luhtala, Tiina Kuukkanen		
Toimeksiantaja(t) Mikkelin kaupunki ja Viola-väkivallasta vapaaksi ry.		
Tiivistelmä <p>Kouluterveyskyselyn (2013) mukaan nuorten kokema seksuaalisuutta loukkaava väkivalta on yleistä. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää nuorten kokemaa seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa, mitä se on ja missä sekä kenen toimesta se on nuoriin kohdistunut. Erikseen haluttiin selvittää internetissä tapahtuvaa seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa ja sen muotoja.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin määrällisenä anonyyminä kyselynä. Kyselyyn vastasi 771 mikkeliäistä nuorta omilla sekä oppilaitosten mobiililaitteilla. Kyselyyn vastattiin kouluaikana ohjatusti. Nuorista 26 % oli kokenut seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa. Tuloksista selviää, että yleisimmät seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan muodot ovat sanallinen halventaminen, kehon intiimiosien tuijottelu, seksuaalisuutta/sukupuolta loukkaava nimittely, kehon intiimialueiden koskettelu sekä ahdistavien/loukkaavien huomioiden saaminen omasta kehosta. Näitä koetaan eniten kavereiden ja ryhmän muu (esim. tuntematon) taholta. Vastineen tarjoaminen seksistä (5,5 %) oli yleisin seksuaalisen väkivallan muoto. Internetissä tapahtuvaa seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa oli kokenut 26 % nuorista. Yleisimmin internetissä tapahtuva seksuaalisuutta loukkaava väkivalta oli yhteisöpalvelimissä (esim. Facebook, Instagram). Tytöt näyttäytyivät seksuaalisen väkivallan kohteena huomattavasti poikia useammin.</p> <p>Nuorille annettavaa seksuaalikasvatusta, joka sisältää turvataitokasvatuksen, tulee oppilaitoksissa lisätä. Tämän lisäksi tasa-arvokasvatukseen tulee oppilaitoksissa kiinnittää entistä enemmän huomiota, sekä pohtia, kuinka sitä lapsille ja nuorille opetetaan.</p>		
Avainsanat (asiasanat) seksuaalisuutta loukkaava väkivalta, seksuaalinen häirintä, sukupuolinen häirintä, seksuaalinen väkivalta		
Muut tiedot		

Author(s) Merta, Maria	Type of publication Master's thesis	Date January 2017 Language of publication: Finnish
	Number of pages 79	Permission for web publication: x
Title of publication Offensive sexual violence that young people are facing Survey research		
Degree programme Master's Degree Programme in Social Services		
Supervisor(s) Ala-Luhtala, Riitta and Kuukkanen, Tiina		
Assigned by Mikkelin kaupunki and Viola-väkivallasta vapaaksi ry.		
Abstract <p>According to Kouluterveyskysely [School Health Survey] (2013), it is common for young people to experience offensive sexual violence. The aim of the thesis was to examine the offensive sexual violence experienced by young people, what it was and where and by whom it was exercised. A separate point of interest was online offensive sexual violence and its different forms.</p> <p>The thesis was implemented by using a quantitative anonymous survey. The related questionnaire was answered by 771 adolescents from Mikkeli with their own or their schools' mobile devices. The questionnaire was answered during school hours in a supervised environment. 26% of the respondents had experienced offensive sexual violence. The results showed that the most common forms of offensive sexual violence were verbal abuse, staring at intimate body parts, using abusive names related to sexuality/gender, touching intimate body parts and distressing/insulting attention paid to one's body. These were mostly coming from friends and from the group others (for example anonymous). Offering a reward for sex (5.5%) was the most common form of offensive sexual violence. 26% of the young people had experienced offensive sexual violence online. The most common platforms of online offensive sexual violence were those of the social media (for example, Facebook, Instagram). Girls were experiencing sexual violence much more than boys.</p> <p>Educational institutions should increase the amount of sexual education that would include education in safety skills to young people. In addition, educational institutions should pay more attention to equality education and think how to teach it to children and adolescents.</p>		
Keywords/tags (subjects) offensive sexual violence, sexual harrasment, gendered violence, sexual violence		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto.....	3
2	Nuori ja seksuaalisuus	4
2.1	Nuori.....	4
2.2	Seksuaalisuus.....	5
2.3	Nuoren seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti	8
2.3.1	Seksuaalinen suuntautuminen	9
2.3.2	Sukupuoli-identiteetti.....	10
3	Seksuaalisuutta loukkaava väkivalta	11
3.1	Seksuaalinen ja sukupuoleen liittyvä häirintä	11
3.1.1	Sukupuolinen häirintä.....	13
3.1.2	Seksuaalinen häirintä.....	14
3.2	Seksuaalinen väkivalta.....	18
3.3	Seksuaalisuutta loukkaava väkivalta internetissä	24
4	Tasa-arvosuunnittelu kouluissa ja oppilaitoksissa	26
5	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet.....	30
6	Tutkimuksen toteutus	31
6.1	Tutkimusmenetelmä	31
6.2	Aineiston analyysi.....	35
7	Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys	36
8	Tutkimustulokset.....	38
8.1	Seksuaalinen ja sukupuolta loukkaava häirintä	39
8.2	Seksuaalinen väkivalta.....	43
8.3	Internetissä tapahtuva seksuaalisuutta loukkaava väkivalta.....	48
9	Pohdinta ja jatkotutkimusehdotukset.....	50

Lähteet.....	59
Liitteet	70
Liite 1. Kysely seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta	70
Liite 2. Sexpon seksuaalioikeudet	76
Liite 3. Väestöliiton nuorten seksuaalioikeudet	77
Liite 4. Nuorten seksuaalioikeudet	78
Liite 5. Saatekirje kyselyyn	79

1 Johdanto

Tutkimusten mukaan seksuaalisuutta loukkaava väkivalta on ilmiönä vahvasti sukupuolittunutta, naiset ovat useimmiten uhreja ja miehet tekijöitä. (Ronkainen & Näre, 2008, 22). Heiskanen (2005) toteaa, että naisiin kohdistuva väkivalta, mukaan lukien seksuaalinen väkivalta, jää helposti viranomaistietojen näkymättömiin, sillä monetaan viranomaistietojärjestelmät eivät ole erotelleet uhrin tai tekijän sukupuolta eivätkä heidän välistään suhdetta (Heiskanen, 2005, 11). Aaltonen (2011) toteaa, että nuoruudessa koettu sukupuolinen häirintä ja väkivalta, on yksi vakavammista uhritumisen muodoista huomioitaessa teosta aiheutuvat seuraukset. Nuorella tulisi olla oikeus kasvaa ympäristössä, jossa häntä ei syrjitä. Nuoruus ikävaiheena on herkkää aikaa ja tällöin tarvitaan erityisen turvallista sekä kannustavaa ilmapiiriä. (Aaltonen, 2011, 12–13.)

Vuonna 2013 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kouluterveyskyselyssä kysyttiin ensimmäisen kerran nuorten kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä. Kouluterveyskyselyn 2013 perusteella näyttää siltä, että nuoriin kohdistuva seksuaalinen häirintä ja seksuaalinen väkivalta on huomattavan yleistä. Lisäksi näyttää siltä, että tyttöihin kohdistuva seksuaalinen väkivalta on huomattavasti poikia yleisempää. Myös seksuaalisen häirinnän kokemukset ovat tytöillä yleisempiä verrattuna poikien kokemuksiin. Kouluterveyskyselystä (2013) suuri määrä mikkililäisiä yläkoulun ja toisen asteen oppilaita/opiskelijoita kertoi kokeneensa seksuaalista väkivaltaa ja seksuaalista häirintää. Myös valtakunnallisesti seksuaalista väkivaltaa kokeneiden nuorten määrä oli huolestuttavan suuri. Vuoden 2015 Kouluterveyskyselyn mukaan seksuaalisen väkivallan kokemukset ovat vähentyneet, mutta ovat silti edelleen huomattavan suuria.

Peruskoulujen ja oppilaitosten tasa-arvotyöhön on alettu Suomessa kiinnittää viime vuosina entistä enemmän huomiota mm. Kouluterveystutkimuksen (2013) tulosten myötä. Uutena asiana perusopetuksen oppilaitoksilta tullaan vaatimaan tasa-

arvosuunnitelma 1.1.2017 alkaen. Tässä suunnitelmassa tulee kartoittaa myös seksuaalista häirintää oppilaitoksissa sekä pohtia keinoja sen ennaltaehkäisyyn.

Tämä survey tutkimus kartoittaa millaisia nuorten kokema seksuaalisuutta loukkaavasta väkivalta on, ja missä sekä kenen taholta nuoret kohtaavat seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa. Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa nuorten koke-masta seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta, jotta sitä osattaisiin aiempaa pa-remmin ennaltaehkäistä. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää mitä on nuorten ko-kema seksuaalisuutta loukkaava väkivalta, missä sitä koetaan ja kenen taholta se nuoriin kohdistuu. Tutkimuksessa selvitetään myös internetissä tapahtuvan seksuaa-lisuutta loukkaavan väkivallan muotoja.

2 Nuori ja seksuaalisuus

2.1 Nuori

Eri lait määrittävät nuoren hieman eri tavalla. Suomessa alle 18-vuotias on alaikäinen. Nuorisolaissa nuoreksi määritetään kaikki alle 29-vuotiaat. (L 27.2006/72). Tämän tutkimuksen kohderyhmänä olevat nuoret sijoittuvat iältään 14–18 ikävuosien väliin.

Hietala, Kaltiainen, Metsärinne & Vanhala (2010) määrittävät nuoruusiäksi kehitys-vaiheen, joka voidaan nähdä lapsuuden ja aikuisuuden välissä. Tämän ajanjakson aikana kehittyvät henkinen ja fyysinen minä, sekä sosiaaliset suhteet muuttuvat. Nuoruusikä voidaan jakaa eri vaiheisiin ja se päättyy 22 ikävuoteen mennessä. Var-haisnuoruuden tehtävänä on heidän mukaansa muuttuva suhde omaan kehoon, kes-kinuoruudessa tärkeintä on muuttuva suhde omiin vanhempiin ja myöhäisnuoruudessa (18-22v) nuorelle on jo muodostunut aikuisen minäkuva.(Hietala ym., 2010, 40.)

Myllyniemi & Berg (2013) toteavat, että nuoret itse määrittelevät nuoruuden ikävuosien 10–20 väliselle ajalle. Sukupuolten välillä ei ollut eroa siinä, minkä ikäisenä koetaan siirtyminen lapsesta nuoreksi. Alle 10-vuotiaista enemmistö kokee itsensä lapseksi, kun taas 12-vuotiaista 20 % ajattelee itsensä lapsena. (Myllyniemi & Berg, 2013, 14–15.)

Honkatukia (2008) mainitsee nuoruuden siirtymävaiheeksi lapsuudesta aikuisuuteen. Tuolloin nuoret koettelevat rajoja ja itsenäistyvät, tämä kaikki vaikuttaa myös sukupuolten välisiin suhteisiin ja seksuaalisuuteen. On tyypillistä, että nuorilla on myös seksuaalisuuden suhteen haaveita ja unelmia, sekä suunnitelmia tulevaisuuteen. (Honkatukia, 2008, 84.)

2.2 Seksuaalisuus

Maailman terveysjärjestö (WHO) määrittää seksuaalisuuden olevan keskeinen tekijä ihmisyydessä läpi elämän. Siihen kuuluvat sukupuoliroolit ja identiteetti, seksuaalinen suuntautuminen, erotiikka, nautinto, intiimiys ja lisääntyminen. Ajatukset, fantasiat, halut, uskomukset, asenteet, arvot, käytännöt, roolit ja suhteet ovat niitä, joiden kautta seksuaalisuutta ilmaistaan ja koetaan. Kaikki edellä mainitut liittyvät seksuaalisuuteen, mutta eivät ole aina läsnä. Biologia, psykologia, sosiaalisuus, talous, politiikka, kulttuuri, laillisuus, historia, uskonto ja henkisyys kaikki vaikuttavat seksuaalisuuteen ja muokkaavat sitä. (WHO, Sexual and reproductive health, N.d.)

Vilka (2010) toteaa, että seksuaalisuus on monimuotoista ja vaikeasti lokeroitavissa. Ihminen määritellään homoseksuaaliksi, biseksuaaliksi, heteroseksuaaliksi tai aseksuaaliksi sen mukaan mihin ihminen suuntaa mielenkiintonsa ja halunsa. Nuorten kohdalla luokittelu on kuitenkin hankalaa, sillä nuoret etsivät ja muokkaavat seksuaalidentiteettiään, ja tämän vuoksi voivat kokea oman seksuaalisuutensa hyvinkin mo-

ninaisena aikuisuuteen saakka. Ongelmallinen jaottelu on senkin vuoksi, että seksuaalikäyttäytyminen ja seksuaalisuuden kokeminen voi olla eri ryhmien sisällä hyvin erilainen ihmisten välillä. (Vilkkä 2010, 73–74.)

Kontula (2009) toteaa, että historian eri aikoina seksuaalisuuden määrittelmä/merkitys on muuttunut. Antropologia eli ihmistiede on eniten tutkinut seksuaalisuutta. Varhaisissa vaiheissa seksuaalisuus nähtiin liittyvän ainoastaan lisääntymiseen, avioliittoon ja perhesiteisiin. Myöhemmin tähän perinteiseen keskusteluun tuli käsitykset seksuaalisista riskeistä, kaksinaismoralismista, sekä samaa sukupuolta olevien ihmisten suhteista. Hän lisää, että ihmiset ilmaisevat seksuaalisuutta seksuaalikultuurin kautta. Ihmiset toimivat yhteisön hyväksymien normien mukaan. Nämä normit vaikuttavat myös heidän seksuaalisuuteensa. Seksuaaliset kulttuurit ovat saaneet alkunsa perinteistä, myyteistä ja uskomuksista, ja määrittävät mm. sitä, mikä on luonnollista ja luonnotonta seksiä. (Kontula, 2009, 13.)

Lehtonen (2003) kertoo, että hänen tutkimuksensa (1998b, 1998c) perusteella näyttää siltä, että nuoret itse näkevät seksuaalisuutensa muuttuvana ja koko ajan ylläpidettävänä, jonka muotoutumiseen vaikuttaa nykyinen kulttuuri, sosiaalinen vuorovaikutus sekä menneisyyden vuorovaikutus kokemukset. Nuoren seksuaalisuuden rakentumiseen ja muodostumiseen vaikuttavat siis suuresti aiemmat kokemukset, tunteet, teot ja ymmärrykset. (Lehtonen, 2003, 34–35.)

Honkatukia (2000) toteaa, että seksuaalisuus on monitasoinen ja sisäisiä ristiriitoja sisältävä käytäntöjen ja rakenteiden kokonaisuus. Ruumis antaa seksuaalisuudelle rajat ja mahdollisuudet, kuitenkin seksuaaliset käytännöt ovat kulttuurisesti ja sosiaalisesti määrittäytyneitä. Seksuaalisuus on fyysisiä tuntemuksia, eroottisia tunteita ja näiden mukaan käyttäytymistä. Myös ideologiset käsitykset, joita käydään keskusteluisissa, markkinoinnissa, kasvatuksessa ja lainsäädännössä ovat seksuaalisuutta. (Honkatukia, 2000, 20.)

Seksuaalisuus liittyy vahvasti sukupuoleen ja sukupuolijärjestelmä perustuu heteroseksuaalisuuteen, yhteiskunta odottaa siis jäseniltään tämän mukaista käyttäytymistä. Muun muassa seksiteollisuus ylläpitää tietynlaisia käsityksiä sukupuolten välisistä suhteista. Nuoruus ikäkautena asettaa tytöille erilaisia vaateita seksuaalisuuden osalta kuin pojille. Tyttöjen pelkona on, että he saattavat menettää maineensa ja tämän takia tytöt joutuvat kontrolloimaan seksuaalisuuttaan enemmän kuin pojat. (Honkatukia, 2000, 21–22.)

Bildjuschkin ja Ruuhilahti (2010) toteavat, että ihmiset siirtävät itse kokemaansa seksuaalisuutta seuraaville sukupolville, ja tämän kautta vaikuttavat muiden käsityksiin ja ajatuksiin seksuaalisuudesta. Näin esimerkiksi vanhemmat voivat huomaamattaan vaikuttaa lastensa käsityksiin seksuaalisuudesta. On mahdollista, että seksi ja yhdyntä liittyvät seksuaalisuuteen, mutta tämä ei ole kuitenkaan seksuaalisuuden edellytys. Kaikille seksi ei ole seksuaalisuuden tärkein osa. (Bildjuschkin&Ruuhilahti, 2010, 35.)

Kontula (2009) tuo esiin tyttöjen ja poikien väliset erot seksuaalisuuden kehityksessä. Tytöt ovat usein tiukempia seksuaalisuuden ilmaisemisessa, sen sijaan, että harjoittaisivat seksuaalista nautintoa ja oppisivat seksuaalisuudesta esim. itsetyydytyksen kautta, he unelmoivat äitiydestä jo varhaisessa vaiheessa. Rakastuminen vaikuttaa olevan tytöille ainoa tie seksuaalisuuteen. Pojat tätä vastoin oppivat intiimeistä suhteista ja fantasioistaan itsetyydytyksen kautta. Tyttöjen ja poikien maailmat ovat tässä kohtaa hyvin erilaisia, ja tämä asettaa omat haasteensa miten nämä kaksi maailmaa kohtaavat ja sopivat yhteen. (Kontula, 2009, 54.)

FINSEX-tutkimus vuonna 2007, kuten aiemmatkin tutkimukset suomalaisten seksuaalisuudesta, osoittaa, että naiset ovat tiukempia asenteissaan mitä tulee nuorten harrastamaan seksiin ihmisen kanssa, jonka on vasta tavannut. Alle 35-vuotiaista miehistä 39 % ja naisista 14 % piti sopivana yhdyntää ihmisen kanssa, jonka on vasta tavannut. Verrattuna vuoteen 1999, naisten asenteet ovat tulleet jopa tiukemmiksi. (Kontula, 2009, 55.)

Verrattaessa suomalaisten asenteita Sveitsiin, Italiaan, Portugaliin, Espanjaan, Kreikkaan ja Norjaan, suomalaisten asenteet teini-ikäisten, 14–15-vuotiaiden harrastamaan seksiin olivat kaikista tiukimmat. Huolimatta aikuisten tiukoista asenteista, teini-ikäisistä suomalaisista yksi kolmesta on ollut seksuaalisessa suhteessa ennen 16-ikävuotta. Koulun seksuaalikasvatusta kohtaan nuoret aikuiset ovat tulleet aiempaa kriittisemmiksi. (Kontula, 2009, 56–57.)

WHO:n koululaistutkimuksen 2005/2006 mukaan suomalaisista 15-vuotiaista tytöistä 30 % ilmoitti olleensa yhdynnässä. Pojilla vastaava luku oli 25 %. Koululaistutkimuksessa erot eri maiden välillä vaihtelivat suuresti. Pojat ilmoittivat kuitenkin enemmän yhdyntäkokemuksia 15-vuotiaana kuin tytöt, lukuun ottamatta muutamia maita, joissa tytöt ilmoittivat enemmän yhdyntäkokemuksia. Suomi kuului näihin maihin. (Currie C, Gabhainn, Godeau, Roberts, Smith, Currie, D, Picket, Richter, Morgan and Barnekow 2005/2006, 144.)_Fagerlund ym. (2013) toteavat seksuaalisen kanssakäymisen aloitusten myöhentyneen, mutta sitä vastoin näyttää siltä, että nuorten kokemukset ovat aiempaa riskialttiimpia. Yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen seksikumppaneista suuri määrä oli heille tuntemattomia. (Fagerlund ym., 2013, 122.)

2.3 Nuoren seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti

Murrosikä auttaa nuorta kehonkuvan löytymisessä, sekä oman seksuaalisuuden ymmärtämisessä. Kuitenkin tärkeää on tiedostaa, että seksuaalisen identiteetin löytäminen vie aikaa. Seksuaalisen identiteetin ”valmistuminen” tapahtuu yleensä 20-ikävuoden jälkeen. On mahdollista, että myöhemmin aikuisuudessa löytääkin itsensä jotakin erilaista, jota ei vielä 20-vuotiaana ole havainnut. Seksuaalinen identiteetti muuttuu koko ajan. (Bildjuschkin ja Ruuhilahti, 2008, 58.)

Sukupuoli määritetään meille syntyessämme sen perusteella, kumman sukupuolen sukupuolielimet meillä on. Jotkut voivat kuitenkin syntyä niin, että heillä on molempien sukuelinten aiheet taikka ulkoisten sukupuolielinten lisäksi heillä ei olekaan muuta. On myös mahdollista, että vaikka syntyessään saa esim. tytön sukupuolielimet, sisäisesti tuntee itsensä pojaksi. Tällöin sukupuolen määrittäminen on vaikeampaa. (Bildjuschkin ja Ruuhilahti, 2008, 72–73.)

Laki määrittää ihmisen sukupuolen anatomian perusteella. Sosiaalinen sukupuoli omaksutaan jo varhain, ja lapsi alkaa toteuttaa niitä sukupuolinormeja joita hänen sukupuolelleen asetetaan. Iän myötä vaatimukset rooleihin liittyen oman sukupuolen edustajana kasvavat. Tällöin haastetta voi aiheuttaa jos tunteekin olevansa toista sukupuolta mitä ympäristö vaatii. (Bildjuschkin ja Ruuhilahti, 2008, 73.)

Jotkut eivät halua edustaa pelkästään yhtä sukupuolta, vaan voivat vaihdella sitä sukupuoliroolien kautta. Tällöin henkilö voi siis aika ajoin asettua kummankin sukupuolen rooleihin. Välttämättä päätöstä näiden välillä ei pysty tekemään koskaan. (Bildjuschkin ja Ruuhilahti, 2008, 72.)

2.3.1 Seksuaalinen suuntautuminen

Ihmistä, joka tuntee emotionaalista ja/tai eroottista vetovoimaa pääasiassa vastakaisen sukupuolen edustajaan, kutsutaan **heteroseksuaaliksi**. **Homoseksuaali** ihminen tuntee emotionaalista ja/tai eroottista vetovoimaa pääasiassa saman sukupuolen edustajaan. Homoseksuaalimiestä, joka tuntee vetoa miestä kohtaan, kutsutaan homoksi ja naista, joka tuntee vetoa naista kohtaan, kutsutaan lesboksi. **Biseksuaali** on henkilö, joka tuntee vetovoimaa sekä samaa, että eri sukupuolta olevaa henkilöä kohtaan. Biseksuaali ei useinkaan koe sukupuolta merkityksellisenä asiana. **Aseksuaalilla** ei ole seksuaalisuutta, taikka tarvetta jakaa seksuaalisuutta toisen ihmisen kanssa. Osa aseksuaaleista ajattelee, että seksuaalinen suuntautuminen puuttuu heiltä kokonaan. Edellä mainitut määritelmät liittyvät **seksuaaliseen suuntautumiseen**. (Alanko, 2014, 5-6.)

2.3.2 Sukupuoli-identiteetti

Ihmistä, jonka sukupuolinen identiteetti tai sukupuolen ilmaisu on täysin taikka osittain erilainen kuin odotukset hänen syntymähetkellään, kutsutaan yleiskäsitteellä transihminen. **Transihminen** määritelmä pitää sisällään transvestiitit, transgenderit ja transsukupuoliset.

- **Transvestiitin** sukupuoli-identiteetti vastaa yleensä syntymän hetkellä määriteltyä sukupuolta, mutta henkilö voi ajoittain eläytyä kumpaan tahansa sukupuoleen. Tätä voi ilmaista esim. pukeutumalla.
- **Transsukupuoliset** eivät tunnista heille syntymän hetkellä määriteltyä sukupuolta. Transsukupuolinen mies on määritelty naiseksi, mutta hän tuntee olevansa mies ja transsukupuolinen nainen on määritelty mieheksi, mutta tuntee olevansa nainen.
- **Transgender on** henkilö, joka ei selkeästi ole kumpaakaan sukupuolta. Sukupuoli-identiteetti saattaa olla jossakin miehen ja naisen välissä, sukupuoleton tai jotakin muuta johon perinteinen nainen-mies sukupuoli-identiteetti ei sovi.

(Alanko, 2014, 5.)

Intersukupuolinen on henkilö, jonka sukupuolta on syntymän hetkellä vaikeaa määrittellä, sillä fyysiset tekijät eivät viittaa selkeästi kumpaankaan sukupuoleen. Intersukupuolisten henkilöiden sukupuoli-identiteetti kehittyy heidän kasvaessaan. On mahdollista, että joillekin intersukupuolisille aiheutuu tästä ristiriitaisia tunteita.

Queer on termi, joka liittyy poliittiseen ja akateemiseen maailmaan. Tyypillistä tälle on se, että kyseenalaistetaan seksuaalisuuteen sukupuoleen liittyviä yhteiskunnallisia normeja. Queer identiteetin omaavat henkilöt pitävät yleensä yhteiskunnassa olevia seksuaalisuus ja sukupuoliluokituksia tiukkoina, eivätkä halua käyttää näitä luokituksia. (Alanko, 2014, 5-6.)

3 Seksuaalisuutta loukkaava väkivalta

Seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta käytetään tavallisimmin käsitettä seksuaalinen väkivalta. Tämä ei kuitenkaan ole käsitteenä paras mahdollinen, sillä käsite seksuaalinen väkivalta yhdistetään käsitteeseen seksuaalisuus, mikä johtaa ajatuksemme siihen, että kokemus olisi uhrille jotenkin seksuaalinen. Kyseessä on traumatisoiva kokemus, joka koskettaa ihmisen itsemääräämisoikeutta ja loukkaa integriteettiä. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020 suosittaa käytettäväksi käsitettä seksuaalisuutta loukkaava väkivalta. (Edistä, ehkäise, vaikuta, 2014, 152.)

Tässä tutkimuksessa termi seksuaalisuutta loukkaava väkivalta tarkoittaa sekä seksuaalista väkivaltaa että seksuaalista häirintää. Tämän rajauksen tekeminen on tarpeellista sen vuoksi, että eri tutkijat vaikuttavat tekevän termeille hieman erilaisia määrittelyjä. Joku määrittää myös häirinnän seksuaaliseksi väkivallaksi, toinen taas ei. Laissa seksuaalinen häirintä ja seksuaalinen väkivalta tarkoittavat eri asiaa. Kouluterveyskyselyssä 2013 on eroteltu seksuaalinen väkivalta ja seksuaalinen häirintä. Alla erotellaan termit seksuaalinen väkivalta sekä seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä.

3.1 Seksuaalinen ja sukupuoleen liittyvä häirintä

Aaltonen ja Honkatukia (2002) toteavat, että suomalaisessa yhteiskunnassa on oltu hyvillään siitä, että tyttöenergia on lisääntynyt ja tämän johdosta tytöt ovat nykyään seksuaalisesti aloitteellisempia sekä itsenäisempiä. Toisaalta tämä on aiheuttanut sen, että seksuaalisuuden kaupallistumisen myötä tytöt kohtaavat uusia riskejä. (Aaltonen & Honkatukia, 2002, 9.) Myös Näre (2005) toteaa, että tytöt ovat alkaneet enenevässä määrin muistuttaa poikia. Henkiset erot sukupuolten välillä ovat kaventuneet. On havaittavissa, että tytöt ovat luopuneet romantiikasta ja hoivaamisesta.

Tämä johtuu pitkälti siitä, että kulttuurimme on rohkaissut tyttöjä tähän suuntaan.
(Näre, 2005, 197.)

Suomessa seksuaalisen ja sukupuoleen liittyvä häirintä kielletään sekä tasa-arvolaisissa että yhdenvertaisuuslaissa.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 7§ toteaa:

” Välitön ja välillinen syrjintä sukupuolen perusteella on kielletty.

Välittömällä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tässä laissa:

- 1) naisten ja miesten asettamista eri asemaan sukupuolen perusteella;*
- 2) eri asemaan asettamista raskaudesta tai synnytyksestä johtuvasta syystä;*
- 3) eri asemaan asettamista sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella.*

Välillisellä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tässä laissa:

- 1) eri asemaan asettamista sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun nähden neutraalilta vaikuttavan säännöksen, perusteen tai käytännön nojalla, jos menettelyn vaikutuksesta henkilöt voivat tosiasiallisesti joutua epäedulliseen asemaan sukupuolen perusteella;*
- 2) eri asemaan asettamista vanhemmuuden tai perhehuoltovelvollisuuden perusteella.*

Edellä 3 momentissa tarkoitettu menettely ei kuitenkaan ole syrjintää, jos sillä pyritään hyväksyttävään tavoitteeseen ja valittuja keinoja on pidettävä aiheellisina ja tarpeellisina tähän tavoitteeseen nähden.

Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Seksuaalista häirintää ja häirintää sukupuolen perusteella samoin kuin käskyä tai ohjetta harjoittaa sukupuoleen perustuvaa syrjintää on pidettävä tässä laissa tarkoitettuna syrjintänä.

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista ja jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.”

(L 1329/2014, 7§.)

Lisäksi Yhdenvertaisuuslaki säätää syrjinnästä liittyen mm. seksuaaliseen suuntautumiseen.

Yhdenvertaisuuslain 8§ toteaa, että ”*ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, **seksuaalisen suuntautumisen** tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.*” (L 1325/2014.)

3.1.1 Sukupuolinen häirintä

Vilka (2011) toteaa, että **sukupuolinen häirintä** tarkoittaa häirintää, jolla loukataan sukupuolinnormeja kuten miehisyyttä tai naiseutta (Vilka, 2011, 34–35). Sunnari, Kangasvuo ja Heikkinen (2003) määrittävät sukupuolittuneeksi väkivallaksi hieman samanlaiset teot, jotka Vilka (2011 kts.ed.) määrittää sukupuoliseksi häirinnäksi. He toteavat sen sanalliseksi, kuvalliseksi tai muun laiseksi teoksi taikka rakenteeksi, jossa asenne ”uhria” tai hänen edustamaansa sukupuolta kohtaan on alistava, epäkunnioittava tai aliarvioiva. Tai jolla pyritään uhrin tai hänen edustamansa sukupuolen alistamiseen tai vaientamiseen. Sukupuolittuneessa väkivallassa ei heidän mukaansa ole läsnä seksuaalisuus. (Sunnari, Kangasvuo & Heikkinen, 2003, 13.) Aaltonen (2008) toteaa *sukupuolisen häirinnän* tarkoittavan yksipuolista, kohteen ei toivomaa huomiota, joka liittyy hänen sukupuoleensa ja saa henkilön tuntemaan pelkoa, vihaa ja häpeää. (Aaltonen, 2008, 37).

Korhonen ja Kuusi (2003) ovat tutkineet peruskoulussa tapahtuvaa sukupuolista häirintää muistokirjoitusmenetelmällä. Heidän tutkimuksestaan käy ilmi, että sukupuoli-

sen häirinnän alkaminen ajoittuu aikaisintaan 3.luokalle, ja liittyy tytöissä tapahtuvien fyysisten muutosten myötä. Sukupuolinen häirintä kohdistui suurimmaksi osaksi fyysiseltä kehitykseltään kehittyneimpiin lapsiin, jotka herättivät pojissa ja opettajissa huomiota. Häirintä kohdistui toisaalta myös niihin lapsiin, jotka olivat toisista poikkeavia fyysisesti tai sosiaalisesti oikeanlaisen naisellisuuden/maskuliinisuuden käsitteestä. Häirintä saattoi olla myös ns. koulun käytäntöä esim. poikien tyttöihin kohdistama ulkomuodon arvostelu. Lisäksi häirintä saattoi olla koulun seksuaaliseen ilmapiiriin ja sen käytäntöihin liittyvää, esim. huhut opettajista, seksuaalivähemmistöjen vastainen ilmapiiri sekä tyttöjen alistaminen opettajan katseen alle eri tilanteissa. (Korhonen&Kuusi, 2003, 106.)

E erityisenä Korhosen ja Kuusen (2003) tutkimuksessa voidaan nähdä se, että aineistosta nousi esiin myös opettajien oppilaisiin kohdistama sukupuolinen häirintä jota aiemmin ei ole pidetty kovinkaan yleisenä. He toteavat että sukupuolinen häirintä käsitetään usein hierarkkisenä ongelmana. (Korhonen&Kuusi, 2003, 111.)

Hyvärinen, Riitaoja & Särkelä (2014) toteavat tutkimuksessaan, että suurin osa yläkoulun nuorista koki, että sukupuolia kohdellaan tasa-arvoisesti. Osa nuorista kuitenkin kertoi joitakin kokemuksia, joissa tyttöjä ja poikia kohdeltiin heidän käytöksensä suhteen eri tavalla. Pojat saivat touhuta ikään kuin vapaammin ja heidän käyttökseen-
sä viitattiin rennommin toteamalla ”pojat ovat sellaisia”. (Hyvärinen, Riitaoja & Särkelä, 70.)

3.1.2 Seksuaalinen häirintä

Seksuaalinen häirintä liittyy henkilön seksuaalisiin ominaisuuksiin. Tämä voi olla esimerkiksi seksuaalisesti väritynyttä koskettelua, seksistä vihjailua tai mielenkiinnon osoittamista toisen intiimialueisiin. Seksuaalista häirintää voivat olla myös sukupuolisesti vihjailevat eleet/ilmeet, härskit puheet, kaksimieliset vitsit, varta-
loon/pukeutumiseen/yksityiselämään liittyvät huomautukset tai kysymykset, pornoaineistot, seksuaalisesti värityneet yhteydenotot (esim. kirjeet, sähköpostit, teksti-

viestit, puhelut), fyysinen koskettelu sekä sukupuoliyhteyteen tai muuhun kanssakäymiseen liittyvät ehdotukset tai vaatimukset. (Vilka, 2011, 34–35.)

Puhekielessä on totuttu usein käyttämään käsikkäin ilmaisuja seksuaalinen häirintä ja ahdistelu, ei-toivottu seksuaalinen käyttäytyminen, seksuaalinen kaltoinkohtelu sekä hyväksikäyttö. On kuitenkin mahdollista, että arkikielessä joku saattaa käyttää sanaa seksuaalinen hyväksikäyttö, kuitenkin tarkoittaessaan seksuaalista häirintää taikka ahdistelua. (Vilka, 2011, 35.)

Vilka (2011) kertoo, että seksuaalinen häirintä on sukupuolisen ylivallan osoittamista seksuaalisuuden avulla. Häirinnän erottaa seksuaalisesta hyväksikäytöstä se, että häirinnässä seksuaalisuus ja seksi ovat päämäärän sijaan keinoja. Seksuaalisen häirinnän ja huumorin välinen ero voi joskus olla todella pieni. Tärkeintä määriteltäessä, onko kyseessä seksuaalinen häirintä, on kohteen oma kokemus asiasta. Mikäli henkilöllä on taustallaan aiempaa kokemusta seksuaalisuutensa loukkaamisesta, voi teko olla hänen kokemuksessaan eri kuin henkilön, jolla tällaista taustaa ei ole. (Vilka, 2011, 36–37.)

FRA (2014) on jaotellut seksuaalisen häirinnän 4 eri ryhmään:

- fyysinen häirintä (epämiellyttävä koskettelu, halaaminen, suutelu),
- sanallinen häirintä (seksuaalisesti latautuneet kommentit/vitsit, epäsovivat treffiehdotukset, tunkeilevat/loukkaavat kysymykset yksityiselämästä, tunkeilevat/loukkaavat kommentit ulkomuodosta),
- sanaton häirintä (epäsoviva/pelottava tuijottaminen,
- saanut/näytetty loukkaavia seksuaalisia kuvia tai lahjoja,
- joku paljastanut itsensä,
- pakotettu katsomaan pornoa jonkun muun toiveesta ja
- netissä/netin kautta tapahtuva häirintä (saanut pyytämättään loukkaavia seksuaalisävytteisiä sähköposteja/tekstiviestejä, saanut epäsovivia ehdotuksia netin keskustelupalstoilla/chateissa). (European Union Agency of Fundamental Rights, 2014, 97.)

Lehtonen (2003) on tutkinut erityisesti seksuaalisuutta ja sukupuolta koulussa ei-heteroseksuaalisten nuorten näkökulmasta. Hän on kiinnostunut siitä, miten homoteltu liittyy poikien miehisyyden rakentumiseen ja siitä, kuinka huorittelu, lesbottelu

tai homottelu liittyy feminiinisyyden rakentumiseen.(Lehtonen, 2003, 134.) Lehtosen (2003) tutkimuksessa kävi ilmi, että myös homottelu oli hyvin tyypillistä koulumaailmassa. Saatettiin kutsua nimellä ”vitun homo” ilman, että sillä tarkoitettiin erityisesti sukupuolista suuntautuneisuutta. Lehtonen toteaa sitä käytettävän ikään kuin voimasanana. Homotteluun puuttuminen koettiin vaikeana, sillä puuttuminen näiden sanojen käyttöön saattoi aiheuttaa oman maineen huonontumista. (Lehtonen, 2003, 145–147.) Myös Näre (2005, 59–61) tuo esiin saman ilmiön, homottelulle voidaan nähdä monenlaisia merkityksiä hyväntuulisesta tutuille heitetystä ilmaisusta haukkumiseen. Sekä Lehtosen (2003, 148–149) että Näreen (2005, 59–61) tutkimuksista käy ilmi, että myös tytöt huorittelevat toisiaan ikään kuin huumorimielessä. Näre (2005) toteaa, että näiden sanojen merkitys voi kuitenkin vaihdella tilanneyhteydestä riippuen ja saattaa näyttäytyä myös häirintänä. Huorittelu voi olla tytöille hyvinkin haavoittavaa ja loukata sekä sosiaalisesti että tunteen tasolla. (Näre, 2005, 53.) Witkowska (2005) toteaa seksuaalisesta häirinnästä sen olevan epäsopivaa ja ei hyväksyttävää seksuaalisuuteen tai sukupuoleen viittaavaa käytöstä, joka häiritsee oppilaan oikeutta kannustavaan, kunnioittavaan ja turvalliseen kouluympäristöön (Witkowska, 2005, 59). Hyvärinen, Riitaoja & Särkelä (2014) ovat tutkineet peruskoulun nuorten samuuden, erilaisuuden ja toiseuden kokemuksia. He tutkivat prosesseja, jotka erottelevat ihmisiä toisistaan, ja johtavat eri arvoasetelmien syntymiseen oppilaiden välillä.(Hyvärinen, Riitaoja & Särkelä 2014, 63.) Kukaan yläkouluikäisistä nuorista ei kertonut itse kokeneensa toiseutta liittyen seksuaaliseen tai sukupuoliseen suuntautumiseen. Myöskään kukaan ei kertonut mitään negatiivisia ajatuksia seksuaali- tai sukupuolivähemmistöjä kohtaan. Osa kuitenkin kertoi törmänneensä kiusaamiseen koulussa, lähipiirissä tai sosiaalisessa mediassa. Homottelu tuotiin kuitenkin esiin kiusaamisen muotona. Nuoret kertoivat, että homo-sanana käyttäminen ei välttämättä tarkoittanut sitä ettei sanan käyttäjä hyväksyisi homoseksuaalisuutta. (mt. 70.)

Lehtosen (2003) tutkimuksesta käy ilmi, että seksuaalisen hyväksikäyttö kohdistui tyttöihin miesopettajien taholta. Jotkut opettajat saattavat käyttää seksuaalisuutta opetusvälineenä esimerkiksi herättääkseen opiskelijoiden kiinnostuksen. Hän lisää, että opettajat saattavat myös vastata opiskelijoiden seksuaalissävytteisiin vitseihin samalla tavalla. Lisäksi on mahdollista, että seksuaalissävytteisiä puheita käytetään auktoriteetin parantamiseen. Miesopettajien sekä poikien, on helpompi käyttää edellä seksuaalissävytteisiä puheita valta-asemansa pönkittäjänä, kuin naisopettajien tai tyttöjen. (Lehtonen, 2003, 118- 120.) Myös Vilka (2011) mainitsee, että koulussa seksuaalinen häirintä tapahtuu alaikäisten välillä, sekä joskus myös alaikäisen ja opettajan välillä. Hän toteaa Meyerin (2009)mukaan, että yleisin häirinnän tapa kouluissa on nimittely, esim. huorittelu ja homottelu. Häirintää koulussa voi olla myös rintojen ja erektion kommentointi, koskettelu, tarttuminen, tuijottelu ja seksuaalisten juorujen levittely, seksuaalisten piirrosten tekeminen toisesta, seuraaminen ja vainoaminen, seksististen viestien lähettely, alusvaatteiden kiskominen tai piilottelu, rintaliivien räpsyttely tai hävyttömien ilmeiden ja ääntelyiden tekeminen. (Vilka, 2011, 40.)

Euroopassa seksuaalista häirintää ilmoitti kokeneensa 45–55% naisista 15 vuoden iässä tai sen jälkeen ja 13–21% ilmoitti kokeneensa sitä viimeisen vuoden aikana. Fyysistä koskemista (epämiellyttävät halaukset, suutelut) ilmoitti kokeneensa 29 %, sanallista häirintää 24% ja sanatonta häirintää mukaan lukien internetissä tai sen välityksellä tapahtuvaa häirintää 11%. Nuoremmassa 18–29 -vuotiaiden ikäryhmässä, seksuaalista häirintää oli kokenut 38% ja 30–39 vuotiaista 24%, näitä vanhemmissa ikäryhmissä seksuaalisen häirinnän kokemukset eivät olleet yhtä yleisiä. Myös internetissä koetussa häirinnässä nuoremman ikäryhmän riski joutua seksuaalisesti häirityksi oli kaksi kertaa niin suuri kuin vanhemmillä ikäryhmillä. Mitä koulutetumpia naiset olivat, sitä suurempi oli heidän riskinsä joutua seksuaalisesti häirityksi. Naisista 68% ei tuntenut häiritsijäänsä, 35% tunsi häiritsijän ja 32% häiritsijä oli jotenkin liitoksissa naisen työhön (asiakas, esimies tai työkaveri). Suomessa 71% naisista ilmoitti kokeneensa seksuaalista häirintää 15 vuotta täytettyään tai sen jälkeen ja 23% ilmoitti kokeneensa sitä viimeisen vuoden aikana. (European Union Agency of Fundamental Rights, 2014, 95-99.)

Kouluterveyskyselyn (2013) mukaan seksuaalista häirintää oli koko maassa 8. ja 9.luokkalaisista kokenut 61% tytöistä ja 46% pojista. Toisella asteella vastaavat luvut seksuaalisen häirinnän suhteen olivat lukiossa tytöt 56% ja pojat 38% sekä ammatillisissa oppilaitoksissa tytöt 62% ja pojat 33%. (Kouluterveyskysely, 2013, tulokset.)

Heiskanen ja Ruuskanen (2010) ovat tutkineet miesten kokemaa väkivaltaa ja tutkineet samalla vertailukohteena myös naisten kokemaa väkivaltaa. Heidän mukaansa seksuaalista häirintää oli kokenut tytöistä 15 vuotta täytettyä 64,3% ja pojista 26,3%. Häirintä oli ollut suurimman osan kokemana ollut lähentelyä, koskettelua tai suutelua vasten tahtoa. (Heiskanen&Ruuskanen, 2010, 38.)

3.2 Seksuaalinen väkivalta

Rikoslain 20 luvussa säädetään seksuaalirikoksista. Rikoslain 1§ koskee raiskausta, rikoslain 2§ törkeää raiskausta, rikoslain 5§ koskee seksuaalista hyväksikäyttöä, rikoslain 5a§ seksuaalista ahdistelua, rikoslain 6§ lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä, rikoslain 8a§ seksipalvelun ostamista nuorelta, rikoslain 8b§ lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin ja rikoslain 8c§ sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen. (L 19.12.1889.)

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 19 artikla toteaa seuraavaa:

” Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin asianmukaisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin, sosiaalisiin ja koulutuksellisiin toimiin suojellakseen lasta kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, vahingoittamiselta ja pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä tai välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta tai hyväksikäytöltä, mukaan lukien seksuaalinen hyväksikäyttö, silloin kun hän on vanhempansa, muun laillisen huoltajansa tai kenen tahansa muun hoidossa.

Tällaisten suojelutoimien tulisi tarvittaessa sisältää tehokkaita menetelmiä sosiaalisten ohjelmien perustamiseksi, joiden avulla lasta ja hänestä huolehtivia henkilöitä tuettaisiin, samoin kuin menetelmiä edellä kuvattujen lasten pahoinpitelytapausten ehkäisemiseksi, tunnistamiseksi, raportoimiseksi, käsiteltäväksi saattamiseksi, tutkimiseksi, hoitamiseksi ja jatkoseurannaksi sekä tarvittaessa oikeuslaitoksen asiaan puuttumiseksi.”

(YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista, 1989.)

Sunnari, Heikkinen ja Kangasvuo (2003, 12) määrittävät seksuaaliseksi väkivallaksi kaikki fyysiset, visuaaliset ja verbaaliset teot, jotka ihminen kokee uhkaksi, loukkaukseksi tai hyökkäykseksi itseään kohtaan tapahtuman aikana tai myöhemmin. Lisäksi heidän mukaansa näiden tapahtumiin pitää liittyä seksi, tai seksuaalisuutta käytetään niissä keinoina. Edellä mainitun määritelmän mukaan he listaavat seksuaaliseksi väkivallaksi raiskauksen, kumppanin pahoinpitelyn, seksuaalisen häirinnän ja ahdistelun, inestin, lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pornografian. (Sunnari, Heikkinen & Kangasvuo, 2003,12.)

Honkatukia (2008) näkee seksuaalisen väkivallan käsitteenä erillään fyysisestä väkivallasta, sillä siinä seksuaalisuus on seksuaalisen väkivallan keskeinen piirre. Fyysisen ja psyykkisen vallankäytön välineenä käytetään seksuaalisuutta ja se edellyttää seksualisoitujen ruumiinosien olemassa oloa. Raiskaus tarkoittaa seksuaalista hyökkäystä ihmisen yksilöllisyyttä vastaan, samalla haavoittaen ihmisen herkimpiä ja intiimimpiä alueita. Hyökkäyksen vuoksi uhrin toimijuus lamautuu ainakin joksikin aikaa. (Honkatukia, 2008, 88.)Kuten jo aiemmin käsitteitä määriteltäessä todettiin, riippuu tutkijasta miten termit seksuaalinen häirintä ja seksuaalinen väkivalta on aiemmissa tutkimuksissa määritelty. Muun muassa Honkatukia (2000) määrittää omassa tutkimuksessaan tyttöjen kokemat ruumiillisen koskemattomuuden loukkaukset sukupuoliseksi ahdisteluksi. Hän määrittää ahdistelun miesten tai poikien tekemäksi lähenteilyksi, kosketteluksi, jonka tyttö itse määrittää siten, että se on yksipuolista ja äärim-

millään seksuaalista väkivaltaa. Hän käyttää ahdistelua yläkäsitteenä seksuaaliselle häirinnälle ja väkivallalle. (Honkatukia, 2000, 14.) Myös Näre (2005) puhuu omassa tutkimuksessaan seksuaalisesta ahdistelusta ikään kuin yläkäsitteenä sisältäen sekä seksuaalisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan.

Ricardo, Eads ja Parker (2011) toteavat, että raiskaus tapahtuu usein intiimissä suhteessa. Usein sukupuoli normit ylläpitävät ajatusta, että miehen on oltava seksuaalisesti kokenut aloitteentekijä ja nainen ei saa olla niin kokenut tai aloitteellinen. Naisen pitää kuitenkin olla saatavilla. Miehet uskovat, että naisen ikään kuin täytyy sanoa ei, vaikka oikeasti hän ehkä olisikin myöntöväinen seksuaaliseen kanssakäymiseen. Lisäksi miehet voivat ajatella ikään kuin olevansa oikeutettuja seksiin, jos he ovat esimerkiksi maksaneet useilla tapaamisilla tarjoilut. Miehillä ja naisilla asetetut odotukset tuntuvat antavan tekosytitä tai oikeutuksen seksuaaliselle väkivallalle ja uhria syytetään helposti, jos hän on esimerkiksi pukeutunut tai käyttäytynyt tavalla, joka antaa toisen olettaa että hän on suostuvainen seksiin. (Ricardo, Eads ja Parker, 2011, 9.)

García-Moreno, Jansen, Ellsberg, Heise ja Watts (2005) tekivät WHO:n tutkimuksen kymmeneen eri valtioon (Bangladesh, Brasilia, Etiopia, Japani, Namibia, Peru, Samoa, Serbia-Montenegro, Thaimaa, Tansania) koskien naisten kokemaa väkivaltaa, mukaan lukien seksuaalinen väkivalta. Tässä tutkimuksessa tutkittiin 15 vuotta täyttäneitä ja sitä vanhempia. Tämän tutkimuksen mukaan naisista 0.3%-12% oli kokenut seksuaalista väkivaltaa muun kuin oman kumppanin taholta. Oman kumppanin taholta koettua seksuaalista väkivaltaa ilmoitti kokeneensa 6%-59%. Korkeimmat luvut seksuaalisen väkivallan kokemisessa olivat Samoalla ja pienimmät Japanissa ja Thaimaassa. (García-Moreno, Jansen, Ellsberg, Heise & Watts, 2005, 28–43.)

FRA:n (2014) tutkimukseen naisten kokemasta väkivallasta, ml. seksuaalinen häirintä ja seksuaalinen väkivalta, joka tehtiin 28 Euroopan unionin jäsenvaltioon, vastasi 42 000 naista. FRA:n tutkimuksen mukaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on tutkittu

Euroopassa vähän niin, että tutkimuksia voisi kunnolla vertailla toisiinsa. Tutkimusten vertailu on vaikeaa, johtuen mm. maiden erilaisesta lainsäädännöstä, siitä uskaltaivatko naiset kertoa kokemastaan väkivallasta ja siitä, miten moni nainen mieltää/tietää että avioliitossa tapahtuva raiskaus on rikos. FRA:n tutkimus on ensimmäinen EU:n laajuinen tutkimus, joka selvittää naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. (European Union Agency of Fundamental Rights, 2014, 13–15.)

FRAN: n (2014) tutkimuksen mukaan 3,7 miljoonaa naista EU:ssa oli kokenut seksuaalista väkivaltaa viimeisen 12 kuukauden aikana. Naisista 33% oli kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa 15 ikävuodesta lähtien ja 8% oli kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa viimeisen 12 kuukauden aikana. Kaikista, jotka elivät seurustelusuhteessa, oli kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa puolison tekemänä 15 ikävuodesta lähtien 22%. Kaiken kaikkiaan 11% naisista ilmoitti kokeneensa jotain muotoja seksuaalisesta väkivallasta 15 ikävuodesta lähtien joko kumppanin tai jonkun muun taholta. Naisista 5% ilmoitti tulleen raiskatuksi 15 täytettyään tai sen jälkeen. Seksuaalista joukkoväkivaltaa ilmoitti kokeneensa lähes yksi kymmenestä vastaajasta. (European Union Agency of Fundamental Rights, 2014, 21.)

FRA:n tutkimuksen mukaan 47% suomalaisista naisista ilmoitti kokeneensa fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa 15 vuotta täytettyään tai sen jälkeen. Näistä naisista 11% kertoi kokeneensa sitä nykyisen kumppanin toimesta, 31% entisen kumppanin toimesta, nykyisen tai entisen kumppanin toimesta 30% ja jonkun muun kuin kumppanin tai entisen kumppanin toimesta 33%. (European Union Agency of Fundamental Rights, 2014, 28.) Kyselyssä ei ole eroteltu seksuaalisen ja fyysisen väkivallan kokemuksia suomalaisten vastausten osalta.

Kouluterveyskyselyssä 2013 seksuaalisella väkivallalla tarkoitettiin: kehon intiimialueiden koskettelu vasten tahtoa, yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamista tai pakottamista, rahan tavarain tai päihteiden tarjoamista vastineeksi seksistä (Kouluterveyskysely, 2013, 45).

Kouluterveyskyselyssä (2013) mikkeliiläisistä peruskoulun nuorista seksuaalista väkivaltaa kertoi kokeneensa 14%, tyttöjen osuus 21% ja poikien 8%. Lukiolaisista seksuaalista väkivaltaa oli kokenut 12%, tyttöjen osuus oli 20% ja poikien 4%. Ammattiin opiskelevista seksuaalista väkivaltaa oli kokenut 22%, tyttöjen osuus oli 33 % ja poikien 11%. Mikkeliissä kyselyyn vastasi vuonna 2013 yhteensä 1063 peruskoulun yläluokkalaista, 432 lukiolaista ja 512 ammatillisen oppilaitoksen opiskelijaa. (Kouluterveyskysely, Mikkelin kuntaraportti, 2013, 11–15.)

Vuoden 2015 Kouluterveyskyselyn aineistonkeruussa oli ongelmia, ja tuloksia voidaan saada ainoastaan osasta Suomen kouluja ja oppilaitoksia. Mikkelin oppilaitosten tuloksia ei ollut mahdollista saada. Vuoden 2015 tulosten perusteella näyttää siltä, että seksuaalisen väkivallan kokemukset ovat nuorilla vähentyneet. Peruskoulun tytöistä seksuaalista väkivaltaa oli kokenut 12%, peruskoulun pojista 7%, lukion tytöistä 15%, lukion pojista 5%, ammattiopiston tytöistä 22% ja ammattiopiston pojista 7%. (Kouluterveyskysely, 2015, tulokset.) Prosentit ovat kuitenkin edelleen suuria, erityisesti ammattiopiston tyttöjen osalta.

Heiskanen ja Ruuskanen (2010) tutkimuksen perusteella 15 vuotta täytettyään, heidän tutkimistaan naisista seksuaalista väkivaltaa oli kokenut 18,7% ja miehistä 2,5%. Seksuaalisen väkivallan tekijöistä 9,3% oli naisille tuntematon ja 8% kertoman mukaan tekijä oli entinen kumppani, 4,7% tekijä oli tuttu ja 1,6% nykyinen kumppani. (Heiskanen&Ruuskanen, 2010, 17.)

Näre (2005) toteaa tutkimuksessaan että ahdistelu (johon hän määrittää kuuluvaksi sekä häirinnän, että seksuaalisen väkivallan) seksuaalisen häirinnän muotona vaikutti olevan nuorille tuttu käsite. Ahdistelijana näyttäytyi tyypillisesti aikuinen mies. Vaikkakaan ahdistelua ei ollut välttämättä itse koettu, liikkui siitä juttuja nuorten keskuudessa. (Näre, 2005, 80–81.)

Heiskanen (2005) toteaa, että vuodesta 1997 vuoteen 2005, suomalaisten naisten kokema 15 vuotta täytettyään parisuhteen ulkopuolinen seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen on yleistynyt (21,2%), se on lisääntynyt noin viidenneksen. Myös seksuaalisesti uhkaavaksi koettu käyttäytyminen (17,6%) sekä seksuaaliseen kanssakäymiseen pakottaminen (5,9%) olivat lisääntyneet vuodesta 1997 vuoteen 2005. (Heiskanen, 2005, 22.)

Kysyttäessä viimeisen vuoden aikana koetusta seksuaalisesta väkivallasta, vuodesta 1997 vuoteen 2005, tulokset olivat pysyneet samana. Seksuaalista väkivaltaa ja uhkaavaa käyttäytymistä parisuhteen ulkopuolella oli kokenut 2,8%, seksuaalista väkivaltaa ja uhkaavaa käyttäytymistä parisuhteessa oli kokenut 2,0%, seksuaalista väkivaltaa ja uhkaavaa käyttäytymistä entisessä parisuhteessa 1,6%. (Heiskanen, 2005, 26.)

Honkatukian (2000) tutkimuksen perusteella suomalaisista tytöistä 41% on kokenut seksuaalista ahdistelua. Ahdistelu on monimuotoista liittyen erilaisiin tilanteisiin, tunne-, vuorovaikutus-, ja valtasuhteisiin. Kaikista alttiimpia Honkatukian tutkimuksen mukaan ovat tytöt, jotka viettävät vapaa-aikaansa siellä missä vanhemmat eivät voi valvoa nuoria sekä tytöt, jotka seurustelevat ja koettelevat sopivaksi koetun käyttäytymisen rajoja erilaisin tavoin. Nämä tytöt ovat myös alttiimpia joutumaan leimatuksi mm. sen vuoksi, että he ovat enemmän näkyvillä. Osa hänen tutkimistaan tytöistä jollakin tapaa hyväksyivät uskomuksia siitä, että ahdistelluksi joutuminen olisi ollut tytön oma vika. (Honkatukia, 2000, 56–58, 60.)

Vuonna 2015 Tilastokeskuksen mukaan raiskausrikokset lisääntyivät edellisvuodesta 4,3%, raiskausten määrä vuonna 2015 oli 1052. Raiskausrikoksista 18,7% tehtiin yleisellä paikalla. Seksuaalisista ahdisteluista 45,6% tapahtui yleisellä paikalla. (Tilastokeskus, 2015.) Vuoden 2016 tammikuusta syyskuuhun ylettyvä tilasto kertoo, että

lapsen seksuaalisia hyväksikäyttöjä on ilmoitettu 945, vastaavasti edellisenä vuonna luku ollut 897. Raiskauksia on ilmoitettu syyskuun loppuun mennessä 864, edellisenä vuonna 767. (Tilastokeskus, 2016.)

3.3 Seksuaalisuutta loukkaava väkivalta internetissä

Matikainen (2008) on tutkinut sosiaalista mediaa. Sosiaalisessa mediassa yleisö eli käyttäjät tuottavat sisältöä yhteisöllisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Tuotos voi olla itse tuotettua, lainattua, kopioitua, kommentointia taikka linkkien lähettämistä. Esimerkkinä sosiaalisesta mediasta voidaan todeta Wikipedia ja YouTube. (Matikainen, 2008, 5-6.) Myös Lietsala ja Sirkkunen (2008) määrittelevät sosiaalisen median paikaksi, jossa käyttäjät tuottavat sisällön. Sosiaalisessa mediassa kuka tahansa voidaan nähdä tuottajana. Kuitenkin yleisemmin käyttäjät näkevät itsensä enemminkin osallistujina kuin sisällön tuottajina. Tunnetuimpia sosiaalisen median esimerkkejä ovat Facebook, Youtube, del.icio.us, Digg.com, LinkedIn ja Flickr. (Lietsala & Sirkkunen, 2008, 12.) Nykyään nuoret käyttävät näiden sosiaalisen median kanavien lisäksi mm. Snapchatia, Messengeriä ja WhatsAppia.

Kangas (2002) toteaa, että 1990-luvulla tytöt eivät juuri osallistuneet tietotekniseen maailmaan. Kymmenessä vuodessa tässä on tapahtunut merkittävä muutos ja 2000-luvulla tietokoneet ja mobiililaitteet ovat luonnollinen osa myös tyttöjen maailmaa. (Kangas, 2002, 21.) Internet tarjoaa areenan, jonka toimintaa vanhempien on vaikea valvoa. Nuorten kaveripiiri netissä voi olla hyvinkin suuri. Nuoret, jotka tutustuvat toisiinsa netissä, toteuttavat tiettyä käyttäytymismallia alkaen anonyymistä kommentoinnista ja mahdollisesti päättyen kasvokkain kohtaamiseen. Toki voidaan nähdä, että kaikki kohtaaminen netissä ei kulje tämän kaavan mukaan. Nuoret saattavat täysin suunnitellusti jättää kohtaamisen esim. vain anonyymiin keskusteluun. Nuoret ovat halukkaita pitämään yllä eritasoisia ihmissuhteita. (Kangas, 2002, 32–33.)

WHO:n koululaistutkimus vuosilta 2009–2010 osoittaa että suomalaisista 15-vuotiaista pojista 50–59% on päivittäin yhteydessä kavereidensa kanssa sosiaalisessa mediassa. Tytöistä 60–69% on päivittäin yhteydessä kavereidensa kanssa sosiaalisessa mediassa. Tutkimus osoittaa, että pojat käyttävät enemmän internetiä ja pelaavat online-pelejä, kun tytöt sitä vastoin käyttävät enemmän puhelinta. Tytöt vaikuttavat etsivän keskusteluseuraa ja emotionaalista tukea poikia enemmän. Sosiaalinen media helpottaa nuorten kontaktin saamista ikätovereihin, ja tätä kautta auttaa ystävyyssuhteiden luomisessa, ylläpitämisessä ja tapaamisten järjestämisissä sekä mahdollistaa ongelmien ja haasteiden jakamisen kavereiden kanssa. (Currie, Zanotti, Morgan, Currie, D, de Looze, Roberts, Samdal, Smith & Barnekow, 2009/2010, 40–42.)

Näre (2005) tuo esiin, että ympäristömme on muuttunut yhä enemmän ja enemmän visuaalisemmaksi ja virtuaalisemmaksi kuin aiemmin. Tämä jättää muistiimme tiedostamattomia jälkiä, jotka voivat vaikuttaa valintoihin joita teemme. Virtuaalinen kulttuuri tuo jokapäiväiseen elämäämme väkivallan elementtejä, jotka tulevat ajattelussamme ns. normaaleiksi. (Näre, 2005, 188.) Mediassa puhutaan paljon seksuaalisuudesta, seurustelusta, seksistä ja pornosta. Tämän myötä nuorilla voi olla vaikeuksia huomata miten seksi ja porno eroavat toisistaan. On mahdollista, että nuorille syntyy käsitys siitä, että ainoastaan seksillä osoitetaan hellyyttä toiselle. (Vilka, 2011, 114.)

Oksanen ja Näre (2006) toteavat, että internetin välityksellä tapahtuva kiusaaminen voi olla kunniaväkivallan muoto, joka on yhteisöllistä. Uhria nimitellään ja loukataan, ja voidaan ajatella, että koko yhteisö hyväksyy tämän. Tytöt ovat alttiimpia kunniaväkivallalle, joka näyttäytyy esimerkiksi huoritteluna. Huorittelun lisäksi tytöstä voidaan ottaa kännykällä kuvia ja levittää niitä netissä, nämä kuvat voivat tulla vuosia myöhemmin vastaan. Lisäksi on mahdollista, että itse nettiin laitetuista kuvista voikin saada ikävää julkisuutta ja joutua niiden vuoksi kiusatuksi. (Oksanen&Näre, 2006, 116–117.)

Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen ja Sariola (2013) toteavat raportissaan, että vaikkakin internetin sekä älypuhelimien käyttö on yleistynyt, näyttäisi siltä, että näiden kautta tapahtuva väkivalta on vähentynyt. Tämän lisäksi myös lapsiin kohdistuva seksuaalinen hyväksikäyttö näyttäisi vähentyneen. (Fagerlund ym., 2013, 2, 122.)

Pelastakaa lapset ry ja Helsingin lähipoliisiryhmä toteutti vuonna 2011 kyselyn, jossa selvitettiin internetissä tapahtuvaa lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä. Tämän kyselyn mukaan tytöistä 46% ja pojista 13% oli vastaanottanut aikuiselta henkilöltä tai itseään selkeästi vanhemmalta henkilöltä internetissä seksuaalisesti häiritseviä viestejä, kuvia tai videoita. Kaikista alle 16-vuotiaista vastanneista 31% tytöistä ja 13% pojista kertoi käyneensä seksuaalisviritteisiä keskusteluja itseään selvästi vanhemman tai aikuisen kanssa. Ja 37% kaikista vastaajista mainitsi jonkun pyytäneen lähettämään itsestään vähäpukeisia kuvia internetin kautta. (Lasten kokema seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä, 2011, 3-4.) Bergenin (2014) tutkimuksessa liittyen chat-huoneissa aikuisten lapsiin kohdistamaan seksuaaliseen ehdotteluun selviää, että 30% täysi-ikäisistä chat-huoneissa kirjoittavista miehistä teki seksuaalisia ehdotuksia alaikäisille 10–14-vuotiaille (Bergen, 2014, 14).

4 Tasa-arvosuunnittelu kouluissa ja oppilaitoksissa

Witkowska (2005) toteaa liittyen koulussa tapahtuvaan seksuaaliseen häirintään, että uhrin ei pitäisi joutua rajojen asettajan rooliin, vaan koulun aikuisten pitäisi turvata nuorten rajat. Koulun tulisi ottaa hyvin kielteinen kanta seksuaaliseen häirintään sen perusteella, miten vahingollista se voi olla yksilölle tai kokoryhmälle. Aikuisten toimintaan ei saisi vaikuttaa se, oliko häirintä ”tilattua” vai ei. Tilatulla hän tarkoittaa sitä, että jotkut tytöt voivat antaa sekavia viestejä henkilölle jonka häirinnän kohteeksi joutuvat. (Witkowska, 2005, 15.)

Witkowska (2005) tuo esiin, että hyvin usein kouluympäristössä aikuisten on hyvinkin helppo huomata seksuaalinen häirintä (esim. sanallinen häirintä) ja puuttua siihen pikimmiten. Hankalimmissa tapauksissa on mahdollista, että tarvitaan käyttöön uhrin ja todistajien lausuntoja, koulun sääntöjä, seksuaalisen häirinnän määritelmiä ja tietoa seksuaalisesta häirinnästä sekä mahdollisesti ulkopuolista ammattilaista, jotta tapaus saadaan selvitettyä. (Witkowska, 2005, 15.)

Koulu, jonka henkilökunnalla on hyvät tiedot ja taidot sukupuolitetoudessa osaa tunnistaa sukupuoleen ja seksuaalisuuteen perustuvan häirinnän, sekä puuttua siihen huolimatta siitä, kohdistuuko häirintä epätyypillisesti sukupuoltaan ilmaisevaan lapseen. Koulun velvollisuus on puuttua sukupuoleen ja seksuaalisuuteen perustuvaan häirintään kun häirintä tulee koulun henkilökunnan tietoon. (Jääskeläinen, Hautakorpi, Onwen-Huma, Niittymäki, Pirttijärvi, Lempinen & Kajander, 2015, 51.)

Koulun henkilökunta tulee harvoin ajatelleeksi tehtävänsä koulussa liittyvän seksuaalisuuteen, lukuun ottamatta seksuaalikasvatusta opettavaa opettajaa. Koulun henkilökunta on kuitenkin vahvasti mukana muokkaamassa oppilaiden ja opiskelijoiden kuvaa seksuaalisuudesta ja sukupuolesta. Seksuaalisuuden ajatellaan koulun arjessa olevan jokaisen yksityistä aluetta ja sen ei pitäisi koulussa juurikaan näkyä. Näkyväksi se voi tulla silloin, kun joku toimii seksuaalisia käytäntöjä vastaan. (Lehtonen, 2003, 102.) Opettajat ovat mallina oppilaille ja opiskelijoille, ja vaikuttavat koulun ilmapiiriin sekä lasten ja nuorten asenteisiin omilla asenteillaan. Samalla he myös auttavat nuoria rakentamaan omaa seksuaalisuuttaan. (Lehtonen, 2003, 120–121.)

Oppilaitosten tulee tehdä Tasa-arvolaisissa (1329/2014) vaadittu tasa-arvosuunnitelma vähintään joka 3.vuosi. Tämän suunnitelman tulee sisältää suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi seksuaaliselta ja sukupuoleen perustuvalta häirinnältä. (L 1329/2014, 5a§) Suunnitelman tarkoituksena on mm. ennaltaehkäistä seksuaalista ja sukupuoleen perustuvaa häirintää.

1.1.2017 alkaen myös perusopetuksen kouluilla tulee olla koulukohtainen tasa-arvosuunnitelma. Se voidaan haluttaessa yhdistää samaan asiakirjaan koulun yhdenvertaisuussuunnitelman kanssa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 täydentäminen.) Tasa-arvosuunnitelman sisältö määritellään laissa. Lisäksi Opetushallitus on julkaissut esi- ja perusopetukseen Tasa-arvo työ on taitolaji -oppaan, kuinka tasa-arvosuunnittelua voidaan toteuttaa koulun arjessa. Oppaassa on mainittu mm. siitä, että jokaisella tulee olla oikeus itse määrittellä sukupuolensa, ja että muiden tulee kunnioittaa yksilön omaa määritelmää itsestään. Tiukat kategorisoinnit sukupuolen määrittelyssä johtavat helposti mm. kiusaamiseen ja tätä kautta syrjäytymiseen, yksinäisyyteen ja jopa itsetuhoisuuteen. (Jääskeläinen ym., 2015, 13.) Lisäksi oppaassa kehoitetaan kouluja ja oppilaitoksia tekemään tasa-arvosuunnitelmaan liittyvä selvitys koulun ja oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta. Selvityksen voi tehdä pienemmille oppilaille keskustellen tai esim. kirjoitelman muodossa, ja yläkouluikäisille ja sitä vanhemmille esimerkiksi kyselylomakkeella. Kyselyn avulla selvitetään laajalti oppilaiden kokemuksia koulun tasa-arvotilanteesta mukaan lukien oppilaiden kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä. (Jääskeläinen ym. 2015, 59.)

Laki naisten ja miesten tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta 5a§ toteaa seuraavaa koulujen ja oppilaitosten tasa-arvosuunnittelusta ja suunnitelman sisällöstä:

” Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa. Suunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

- 1) selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta;*
- 2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi;*
- 3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.*

Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilas- tai opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla.”

(L 1329/2014.)

Lisäksi 6c§ todetaan:

” Viranomaisten, koulutuksen järjestäjien ja muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen sekä työnantajien tulee ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu velvoite tulee ottaa huomioon oppilaitoksen ja työnantajan 5 a ja 6 a §:n mukaisia tasa-arvosuunnitelmia valmisteltaessa ja tasa-arvoa edistävästä toimenpiteistä päätettäessä.”

(L 1329/2014.)

Yhdenvertaisuuslain 6§ toteaa seuraavaa:

”Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä.”

(L 1325/2014.)

Opetuksen järjestäjän vastuulla on, että kaikissa sen kouluissa tasa-arvotyötä tehdään suunnitelmallisesti ja tavalla jonka laki siltä edellyttää. Tasa-arvosuunnitelma laaditaan esiopetukseen, oppivelvollisten perusopetukseen, lisäopetukseen, maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavaan opetukseen sekä aikuisten perusopetukseen. Tasa-arvolaki edellyttää tasa-arvosuunnitelman laatimista ainoastaan oppilaitoksille, mutta on hyvä, että se laaditaan myös niille esiopetusryhmille jotka sijaitsevat erillään oppilaitoksista. Tasa-arvosuunnitelma tulee laatia yhteistyössä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa jotta se täyttää tasa-arvolain vaatimukset. (Jääskeläinen ym. 2015, 55.)

5 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa Mikkelin alueen päättäjille, kouluille ja oppilaitoksille tietoa nuorten kokemasta seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta, jotta sitä osattaisiin nykyistä paremmin ennaltaehkäistä mm. yhteisöllisen oppilas- ja opiskelijahuollon keinoin. Tutkimuksella haluttiin tarkentaa kouluterveystutkimuksen tuloksia ja selvittää, millaista seksuaalisuutta loukkaava väkivalta on, sekä kenen taholta tai toimesta ja missä seksuaalisuutta loukkaava väkivalta nuoriin kohdistuu. Tavoitteena on, että saadun tiedon pohjalta kouluissa ja oppilaitoksissa osattaisiin tunnistaa seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa aiempaa paremmin, puuttua siihen ja pyrkiä ennaltaehkäisemään sitä.

Tutkimuskysymykset

1. Mitä on seksuaalisuutta loukkaava väkivalta jota nuoret kertovat kokevansa?
  - seksuaalisen häirinnän osalta yleisimmät muodot

- seksuaalisen väkivallan osalta yleisimmät muodot
  - internetissä koetun seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan toimintaympäristöt sekä sen muodot
2. Kenen taholta/toimesta ja missä seksuaalisuutta loukkaava väkivalta nuoriin kohdistuu?
  3. Onko sukupuolten välillä eroja ilmiön kokemisessa?

Tutkimustuloksia on mahdollista hyödyntää tulevaisuudessa ns. arviointi-/seurantatyökaluna koulujen ja oppilaitosten yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä sekä osana oppilaitoksilta vaadittavaa tasa-arvosuunnitelmaa, jossa myös seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan yleisyyttä tulee kartoittaa.

6 Tutkimuksen toteutus

6.1 Tutkimusmenetelmä

Honkatukia (2000) toteaa, että on erityisen tärkeää pohtia kysymykset kunnolla tutkittaessa arkaluontoista aihetta kuten seksuaalinen ahdistelu. Hän toteaa, että eettiset kysymykset ovat erityisen tärkeitä. Lisäksi on pohdittava tarkasti kysymysten asettelu, ettei tule haavoittaneeksi tutkittavia, mutta kuitenkin saataisiin esiin ja tietoisuuteen myös vaietetut kokemukset. (Honkatukia, 2000, 57.)

Kyselylomakkeen (Liite 1) luomisen apuna käytettiin muiden seksuaalista häirintää ja seksuaalista väkivaltaa tutkineiden tutkijoiden tekemiä kysymyksiä. Lisäksi kyselylomakkeen lukivat ja kommenttinsa siitä antoivat mm. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkijatoimikunnan jäsen Katriina Bildjuchkin, Tiina Muukkonen Ensi- ja turvakotien liitosta, sekä Jutta Antikainen Sisäministeriöstä, joilla kaikilla on kokemuksia seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan tutkimuskentältä. Lisäksi kyselyn testasivat ennakkoon kohderyhmästä muutama nuori peruskoulun 8.luokalta sekä lukion 1.luokalta. Heidän kommenttinsa otettiin myös huomioon kyselyn muokkaamisessa.

Opinnäytetyö on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 139) toteavat että kvantitatiivisen tutkimuksen lähtökohdat ovat luonnontieteissä, mutta sitä käytetään paljon sosiaali- ja yhteiskuntatieteissä.

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui määrällinen menetelmä, sillä myös Kouluterveyskysely tehdään määrällisenä internetkyselynä. Koska valittu tutkimusaihe on arkaluontoinen, myös sen vuoksi määrällinen tutkimusmenetelmä oli luonteva valinta. Määrällisessä tutkimuksessa tutkittavan identiteetti ei paljastu, ja näin ollen on mahdollista, että tutkittava joukko vastaa kysymyksiin todenmukaisemmin. Tämä taas lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Työ on ns. survey-tutkimus, jossa kerätään tietoa tietyltä valitulta joukolta strukturoidussa muodossa. Tavoitteena aineiston avulla kuvailla, vertailla ja selittää ilmiötä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, 134.) Eli sitä, kenen taholta ja missä nuoret ovat kokeneet seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa sekä millaista se on ollut.

Trochim (2006) toteaa, että survey tutkimuksia voi olla kahdenlaisia: kyselyitä ja haastatteluja. Kyselyitä voivat olla sähköpostin kautta lähetetyt kyselyt, joihin jokainen voi vastata parhaaksi katsomanaan ajankohtana, tai ryhmäkyselyt, jossa tietty joukko vastaa kyselyyn ohjatusti tiettyyn samaan aikaan. Tällöin voidaan varmistua siitä, että vastausprosentit ovat suuria. Yleensä ryhmäkyselyitä tehdään jonkin organisaation sisällä. (Trochim, 2006.)

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009) kertovat, että survey tutkimuksessa aineistoa kerätään niin, että kaikilta vastaajilta kysytään täsmälleen samoja asioita. Survey tutkimuksessa tutkimukseen osallistuvat henkilöt muodostavat otoksen perusjoukosta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, 193.) Omassa tutkimuksessani perusjoukko on siis kaikki Mikkelin oppilaitosten 8. ja 9.luokan oppilaat, kaikki Mikkelin lukioden 1. ja

2.vuosikurssien oppilaat sekä kaikki Etelä-Savon ammattiopiston 1. ja 2. vuosikurssin oppilaat.

Tutkimuksen aineisto koostuu weprobol kyselyn aineistosta, joka sisältää strukturoituja kysymyksiä. Kananen (2011) toteaa, että strukturoiduissa kysymyksissä vastausvaihtoehdot ovat valmiiksi valittuja. Näitä voivat olla vaihtoehtokysymykset, sekä asteikkokysymykset. (Kananen, 2011, 31.) Tämän opinnäytetyön kyselylomake koostuu monivalintakysymyksistä.

Etuja kyselytutkimuksessa on paljon. Kyselytutkimuksen avulla tietoa voidaan kerätä todella laajasti, ja kysymyksiä voi olla runsaasti. Kyselymenetelmä on ajansäästöllisesti tehokas, ja mikäli mittari on tarkkaan suunniteltu, voidaan aineisto tallentaa nopeasti ja analysoida se tietokoneen avulla. Aikataulun ja kustannusten arvioiminen käy myös vaivattomasti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, 195.)

Monivalintakysymysten etuina voidaan pitää sitä, että vastausten vertailu toisiinsa on helpompaa, sillä jokainen vastaaja vastaa täsmälleen samaan kysymykseen. Näin ollen monivalinnat tuottavat enemmän samanlaisia vastauksia kuin esimerkiksi avoimet kysymykset. Etuna voidaan nähdä myös se, että monivalintakysymykset muistuttavat vastaajaa kyselyn edetessä kysyttävästä aiheesta, eikä hänen tarvitse muistaa sitä itse. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, 201.)

Kyselylomakkeen luomisen apuna on myös käytetty seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan luokittelussa Huotarín (2011) tekemää tutkimusta Seksuaalinen häirintä poliisikoulutuksessa. Sekä Witkowskan (2005) luomaa kyselyä ruotsalaisille 9.luokan oppilaille seksuaalisesta häirinnästä koulussa. Sekä Kouluterveyskyselyä (2013). Huotari (2011) on jaotellut seksuaalisen häirinnän viidelle eri asteelle, näitä ovat:

1. vähättelyä ja/tai halventamista yleensä

2. sanallista ja/tai kuvallista häirintää
3. häirintää elein, ilmein ja/tai henkilökohtaisen tilan loukkaamisena
4. häirintää ei-toivottuna koskettamisena; ja/tai
5. seksiin painostamista tai pakottamista

(Huotari, 2011, 90.)

Witkowska (2005) on jakanut seksuaalisen häirinnän sanalliseen ja sanattomaan häirintään. Sanalliseksi häirinnäksi voidaan hänen mukaansa lukea: seksiin painostaminen, painostaminen parisuhteeseen, seksuaalissävytteiset keskustelut, nimittely (huora, lutka, lesbo, homo), loukkaavat vitsit, seksuaalisuuteen liittyvät huhut, seksuaaliset viestit, ulkomuodon arvostelu, kaksimieliset vitsit. Sanattomaksi häirinnäksi hän on määritellyt: lähentely/itsensä hierominen toista vasten, vaatteiden räpsyttely/vetely, seksuaaliset ilmeet, seksuaalissävyinen kontaktin hakeminen (eleet) ja pornon näyttäminen. (Witkowska, 2005, 23.)

Opinnäytetyön kyselyssä kysymykset on teemoiteltu niin, että seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta kysyttiin seuraavien kategorioiden mukaan:

- vähättely/halventaminen
- sanallinen/kuvallinen häirintä
- eleet/ilmeet/oman tilan loukkaaminen
- koskettelu
- seksiin painostaminen/pakottaminen

Lisäksi kysyttiin erikseen omana kysymyksenään nuorten kokemasta seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta ja häirinnästä, joka on tapahtunut internetissä. Tämän kysymyksen nostaminen tarkasteluun on tärkeää, sillä mm. Pelastakaa lapset ry:n raportin (2011) sekä Bergenin (2014) mukaan nuoret kohtaavat internetissä paljon seksuaalisuutta loukkaavaa häirintää ja väkivaltaa.

Kyselyyn osallistuivat Mikkelin sekä Ristiinan lukioiden 1. ja 2.vuosikurssin opiskelijat, Esedun parturi-kampaaja ja lähihoitaja opiskelijat vuosikursseilta 1. ja 2. sekä Esedun auto- ja rakennusalan 1. ja 2.vuosikurssin opiskelijat. Näiden lisäksi kyselyyn osallistui Ristiinan yhtenäiskoulun kaikki 8. ja 9.luokkien oppilaat sekä Urheilupuiston koulun kaikki 8. ja 9.luokan oppilaat. Otanta on n.1000 oppilasta/opiskelijaa. Otantaa pohdittaessa erityisesti ammattiopiston osalta vastaajat valittiin siten, että joukossa on sekä tyttöjä että poikia, jotta mahdolliset sukupuolten väliset erot tulisivat näkyviin.

Wepropol kyselyn linkki laitettiin jokaisen luokka-asteen omaan Wilmaan ja oppilaat/opiskelijat kävivät vastaamassa kyselyyn opettajan johdolla ja ohjeistamana. Kyselyyn sai vastata omilla mobiililaitteilla tai koulun mobiililaitteilla. Kyselystä tehtiin tiedote oppilaiden ja opiskelijoiden Wilmaan (Liite 5).

6.2 Aineiston analyysi

Tutkimuksen vastaajamäärä on 771 vastaajaa. Aineiston analysointiin on käytetty webropolin perusanalyysejä. Aineiston analysoinnissa kiinnostavaa on se, vaikuttaako sukupuoli seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan kokemukseen. Edellä mainittua kutsutaan ristiintaulukoinniksi ja ristiintaulukoinnilla voidaan vertailla vastauksia eri muuttujien kesken. Muuttujana on siis vastaajan sukupuoli. (Webropol 2.0, Raportointiopas, 14.) Tätä ristiintaulukointia on mahdollista analysoida webropol ohjelman kautta.

Kiinnostavaa on myös nähdä, missä toimintaympäristöissä, ja kenen taholta seksuaalisuutta loukkaava väkivalta nuoriin kohdistuu. Ristiintaulukoinnin lisäksi tuloksia on lajiteltu Excelissä Pivot-taulukoinnin avulla jonka avulla selvitettiin se, että ainakin yksi tekijä tietyssä havaintojen määrässä on ollut esim. kaveri tms. Tuloksia käsiteltiin

excelissä myös niin, että sitä käytettiin vaihtoehdon ”en ole kokenut” poistamiseen. Tutkimuksessa on tarkoitus selvittää millaista tutkittava ilmiö on ja missä, sekä kenen toimesta se opiskelijoihin/oppilaisiin kohdistuu. Aineistosta nostetaan tuloksia esiin sekä prosentteina että frekvensseinä eli yleisyyksinä.

Tutkimuksen raportointi vaiheessa päädyttiin siihen, että luettavuuden helpottamiseksi, kaikkia seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan muotoja ei raportoitu tekijöittäin ja toimintaympäristöittäin. Tutkimustuloksissa nostetaan esiin ainoastaan yleisimpien seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan muotojen osalta myös toimintaympäristöt sekä tekijät. Lisäksi opinnäytetyön tilaajan näkökulmasta, tulosten raportoinnissa nostettiin esiin koulu- ja oppilaitostoimintaympäristöön liittyvät näkökulmat.

7 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys

Tutkimuksen luotettavuutta tarkastellessa täytyy ottaa huomioon, että suuri osa vastaajista tunnistaa tutkijan työn kautta. Tämä voi houkuttaa heitä vastaamaan kyselyyn ei niin todenmukaisesti, esimerkiksi vitsillä.

Opinnäytetyö toteutettiin ryhmäkyselynä, jossa oppilaat vastasivat luokkahuoneessa yksilöllisesti oppitunnin aikana opettajan ohjeistamana. Näin voidaan saada vastausprosentti suhteellisen suureksi, joka parantaa tutkimuksen luotettavuutta ja yleistettävyyttä. Kuitenkaan tässä ei vaarannu vastaajien intimiteettiä, sillä jokainen vastaa omalla mobiililaitteellaan ja opettaja valvoo, että vastausaika ja paikka pysyy rauhallisena.

Niin kuin kaikkiin tutkimusmenetelmiin, myös survey tutkimukseen liittyy muutamia hankaluuksia tai negatiivisia piirteitä. Survey tutkimuksessa emme voi tietää, kuinka vakavissaan vastaajat ovat olleet vastatessaan. Ovatko vastaajat olleet rehellisiä, vai kenties vastanneet vain nopeasti miettimättä. On myös mahdollista, että vastaajat ovat ymmärtäneet kysymykset toisella tavalla mitä tutkija on tarkoittanut, sillä ei voida tietää, ovatko vastaajat miten perehtyneitä kyseiseen tutkimusaiheeseen. Hyvän lomakkeen laatiminen vaatii tutkijalta aikaa ja perehtymistä hyvien kysymysten laadintaan. Lisäksi on mahdollista, että kyselyyn vastaamattomien osuus nousee suureksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, 195.)

Kyselyn tulosten luottavuuden parantamiseksi kyselyn alussa määriteltiin lyhyesti seksuaalinen väkivalta ja häirintä, jotta opiskelijat varmasti ymmärsivät mihin vastasivat, ja näin ollen kyselyn tulosten luotettavuus oli parempi.

Opinnäytetyön tuloksia tarkastellessa täytyy huomioida se, että tutkimuskysymykset ovat olleet monivalintoja, joten yhden vastaajan on ollut mahdollista valita niin, että saman henkilön taholta tulevaa seksuaalista väkivaltaa on voinut kokea useassa eri toimintaympäristössä (koulu, vapaa-aika, harrastus yms.). Ja samoin täytyy ottaa huomioon, että yhdessä toimintaympäristössä voi kohdata seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa usean eri toimijan taholta. On siis mahdollista, että yhden vastaajan kokemus näyttäytyy prosenteissa suurena, ja nostaa tietyssä toimintaympäristössä kokemisen yleisyyttä, ja samoin nostaa yhden tekijän yleisyyttä suureksi.

Lisäksi, jos seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan tekijänä näyttäytyy vain yksi oppilaitoksen henkilökunnasta, tämä sama henkilö on voinut loukata useamman oppilaan seksuaalisuutta. Ei siis voida välttämättä sanoa, että useampi oppilaitoksen henkilökunnasta on välttämättä tehnyt seksuaalista väkivaltaa, vaan että useampi nuori on voinut kokea tätä saman ihmisen taholta. Esimerkiksi jos kysymys, joka käsitteli sukupuolen ja seksuaalisuuden halventamista vitsien/tarinoiden varjolla, kysymykseen on tullut yhteensä 581 havaintoa, tämä ei kuitenkaan tarkoita suoraan että 581 ih-

mistä olisi tätä kokenut. Tämän kyselyn monivalinta mahdollisuuden vuoksi, on jokaisessa kysymyksessä havaintojen määrä hieman eri verrattuna toiseen kysymykseen. Näistä huolimatta, tuloksista pystyy näkemään tietyn ilmiön yleisyyden verrattuna toiseen, sekä sen, kuka tekijöistä näyttäytyy missäkin toimintaympäristössä suurimpana.

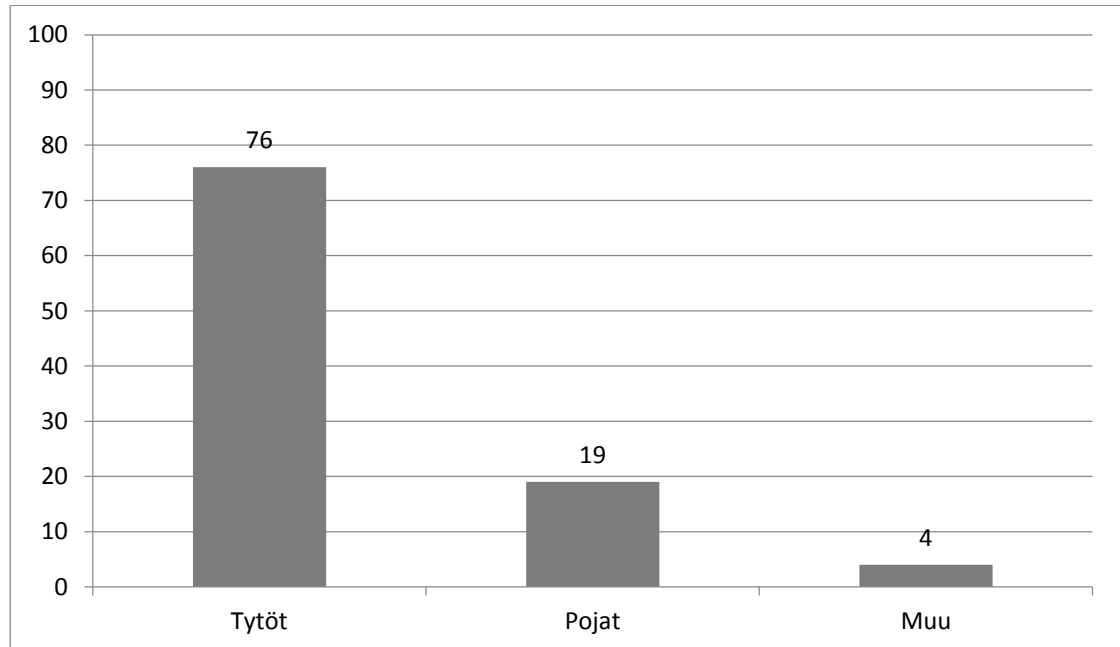
Tulokset on laskettu niin, että laskennassa on poistettu vaihtoehto ”en ole kokenut”. Jokaisen kysymyksen kohdalla ilmoitettu N kertoo niiden havaintojen määrän, jossa on koettu jotakin. Eli yleisyys on laskettu näiden havaintojen pohjalta. Lukuun ottamatta koko ilmiön yleisyyttä kokonaisuudessaan, jossa N=771 (eli kaikki vastaajat) tämä kysymys ei ole ollut monivalinta. Lisäksi selvitettäessä kunkin ilmiön todellista yleisyyttä, on Pivot taulukoinnin avulla kerätty kaikki, jotka *ainakin yhden henkilön taholta* ovat kokeneet kutakin muotoa. Näissä N=771, eli kaikki vastaajat. Lisäksi sukupuolten väliset erot koko ilmiön kokemisen yleisyydessä saadaan selville.

Vaihtoehto ”en ole kokenut” on poistettu sen vuoksi, että sen mukaan ottaminen kaavioihin ei olisi antanut kunnolla tietoa kunkin seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan muodon yleisyydestä verrattuna toiseen. Tämän vaihtoehdon poistaminen ei kuitenkaan vaikuta tutkimuksen luotettavuuteen, sillä tarkoitus ei ole ollut selvittää kuinka moni on kokenut seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa, vaan selvittää mitä ja missä, sekä kenen taholta tämä nuoriin kohdistuu.

8 Tutkimustulokset

Tutkimukseen vastasi yhteensä 771 nuorta. Vastaajista 450 oli tyttöjä ja poikia 304. Sukupuolekseen ”muu” ilmoitti 17 nuorta. Kokonaisuudessaan 26%/199 vastaajista (N=771) on kokenut seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa. Vastaajista 74% ei ole kokenut seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa. Seksuaalisuutta loukkaavaa väkival-

taa ilmoittaneista (N=199) tyttöjä oli 76%. Seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan tekijänä näyttäytyy 77% (154) mies, 13% (25) sekä mies että nainen ja 10% (20) nainen.

Kuvio 1. Seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa kokeneiden sukupuoli (%). (N=199.)

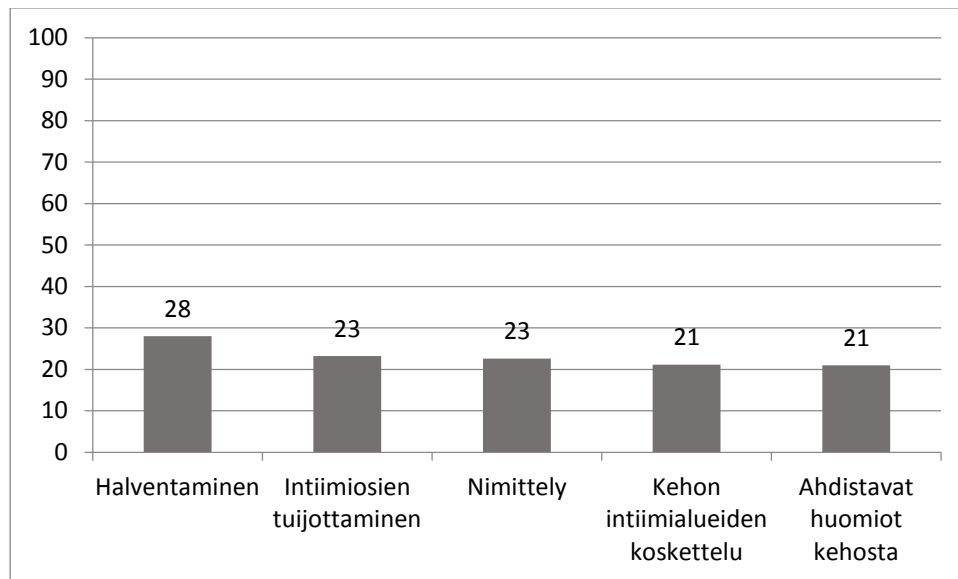
8.1 Seksuaalinen ja sukupuolta loukkaava häirintä

Seksuaalisen häirinnän muodoista esiin voidaan aineiston perusteella nostaa viisi yleisintä muotoa.

- **sukupuolen tai/ja seksuaalisuuden halventaminen esimerkkien, vitsien tai tarinoiden avulla** 28 % (215)
- **kehon intiimien osien tuijottelua** 23 % (179),
- **seksuaalisuutta tai sukupuolta loukkaava nimittely (ml. homottelu ja huorittelu)** 23 % (174)
- **kehon intiimialueiden koskettelu** 21 % (163)
- **ahdistavien/loukkaavien huomioiden tekeminen kehosta** 21 % (162)

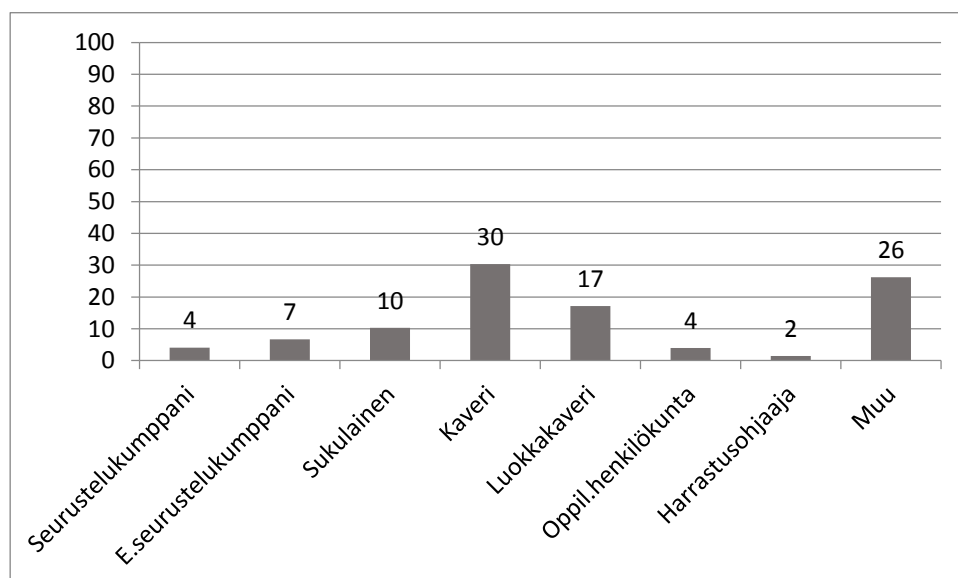
Sanallista halventamista esimerkkien, vitsien tai tarinoiden avulla koetaan eniten.

Kehon intiimiosien tuijottelu sekä nimittely mm. homottelemalla tai huorittelemalla ovat yhtä yleisiä keskenään (kuvio 2).

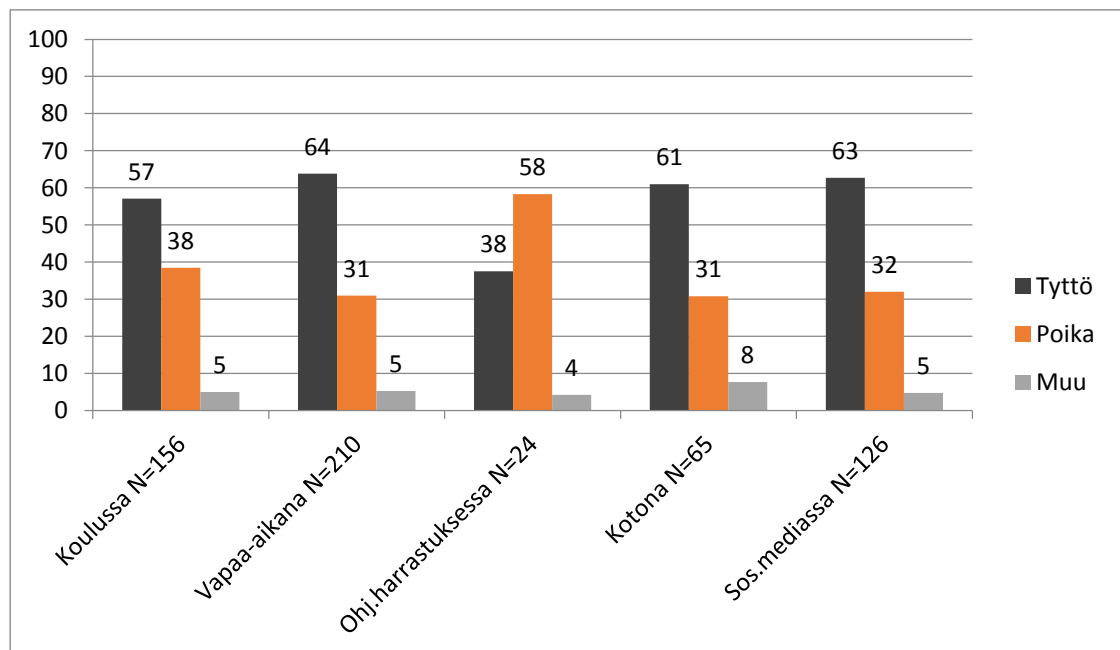
Kuvio 2. Seksuaalisen häirinnän viisi yleisintä muotoa (%). Vastaaja kokenut vähintään yhdeltä taholta. N=771.

Seksuaalisen häirinnän yleisintä muotoa, sukupuolen tai seksuaalisuuden halventamista esimerkkien, vitsien tai tarinoiden avulla koetaan eniten kavereiden, muiden ja luokkakavereiden taholta (kuvio 4).

Kuvio 4. Tekijät kokemuksissa, jotka liittyvät sukupuolen/seksuaalisuuden halventamiseen esimerkkien, vitsien tai tarinoiden avulla (%). Yhdessä teossa on voinut olla osallisena useampi tekijä. $N=581$.

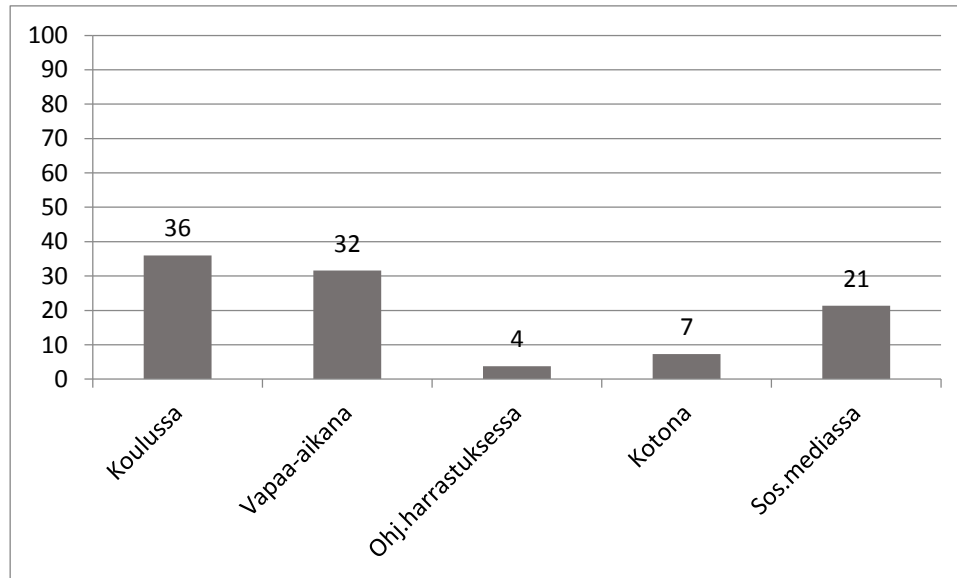
Sukupuolen ja seksuaalisuuden halventaminen esimerkiksi vitsien tai tarinoiden muodossa kohdistuu nuoriin yleisimmin kavereiden taholta ja on yleisintä vapaa-aikalla. Tuloksista voidaan nähdä, että vaikka kaiken kaikkiaan ohjattu harrastus ei näyttäydä seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan toimintaympäristönä juurikaan, siellä kuitenkin pojat kokevat seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa tyttöjä enemmän (kuvio 5).

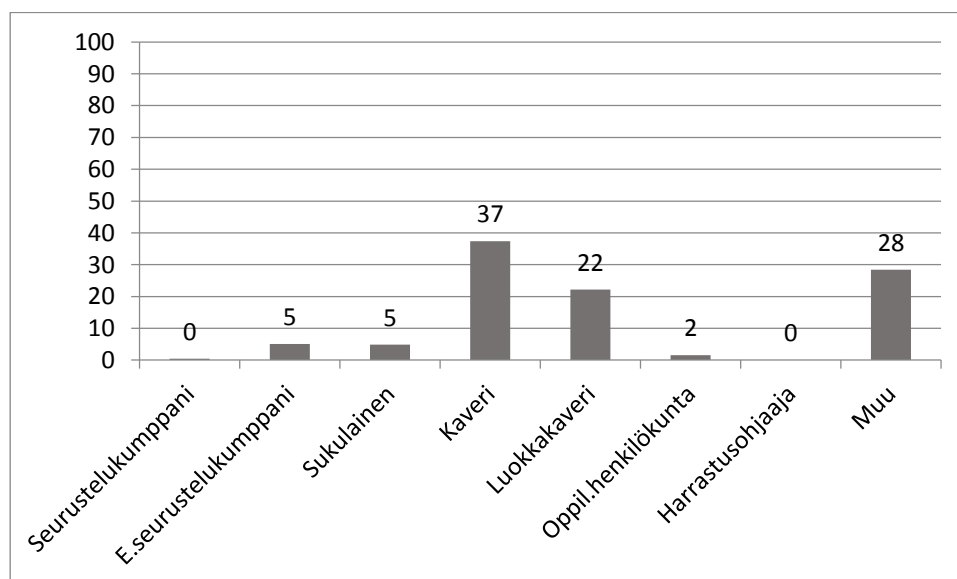
Kuvio 5. Kokenut sukupuolen/seksuaalisuuden halventamista esimerkkien, vitsien tai tarinoiden avulla eri toimintaympäristöissä sukupuolittain (%).

Tutkimustulokset osoittavat, että homottelu ja huorittelu on yleisempää koulussa kuin vapaa-aikana (kuvio 6). Muiden kysymysten kohdalla eniten seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa koetaan vapaa-aikana. Seksuaalisuutta ja sukupuolta loukkaa-

vaa nimittelyä esimerkkien, vitsien ja tarinoiden avulla ja seksuaalisuutta ja sukupuoli-
ta loukkaavaa nimittelyä homottelemalla ja huorittelemalla koetaan molempia eni-
ten kavereiden, muiden ja luokkakavereiden taholta (kuvio 4 ja 7).

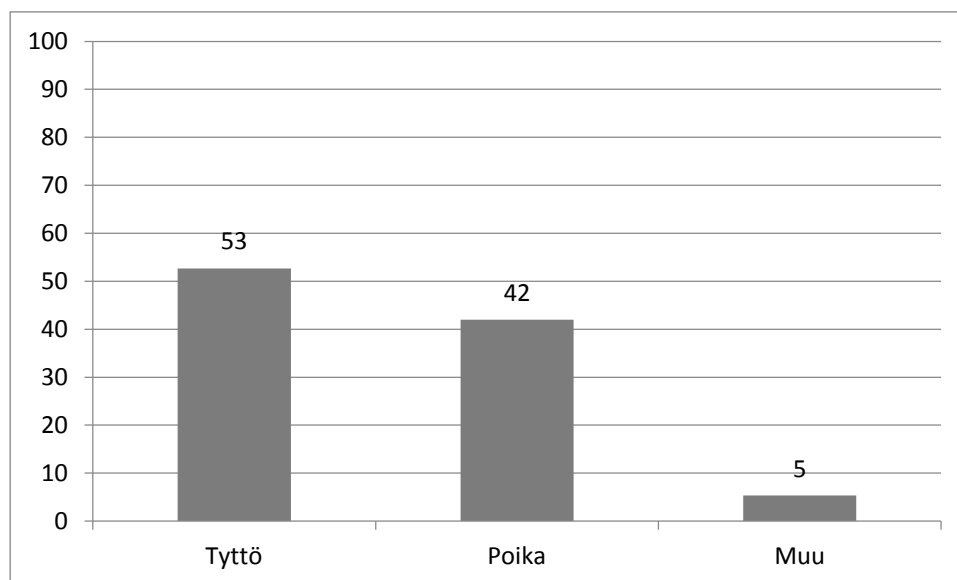

Kuvio 6. Kokenut seksuaalisuutta/sukupuolta loukkaavaa nimittelyä
(ml.homottelu/huorittelu) eri toimintaympäristöissä kokonaisuudessaan (%). $N=450$.

Kuvio 7. Tekijät kokemuksissa, jotka liittyvät seksuaalisuutta/sukupuolta loukkaavaan nimittelyyn (ml. homottelu ja huorittelu) (%). Yhdessä teossa on voinut olla osallisena useampi tekijä. $N=450$.

Kuten kuviosta 1 voidaan nähdä, kokonaisuudessaan tytöt kokevat seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa poikia enemmän. Kuviossa 8 kuitenkin nähdään, että tyttöjen ja poikien erot kokemuksissa homottelusta ja huorittelusta eivät eroa yhtä paljon kuin kokonaisuudessaan seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan kokemukset eroavat sukupuolten välillä. Kuviosta 8 voidaan nähdä, että myös pojat kokevat nimittelyä huomattavan paljon.

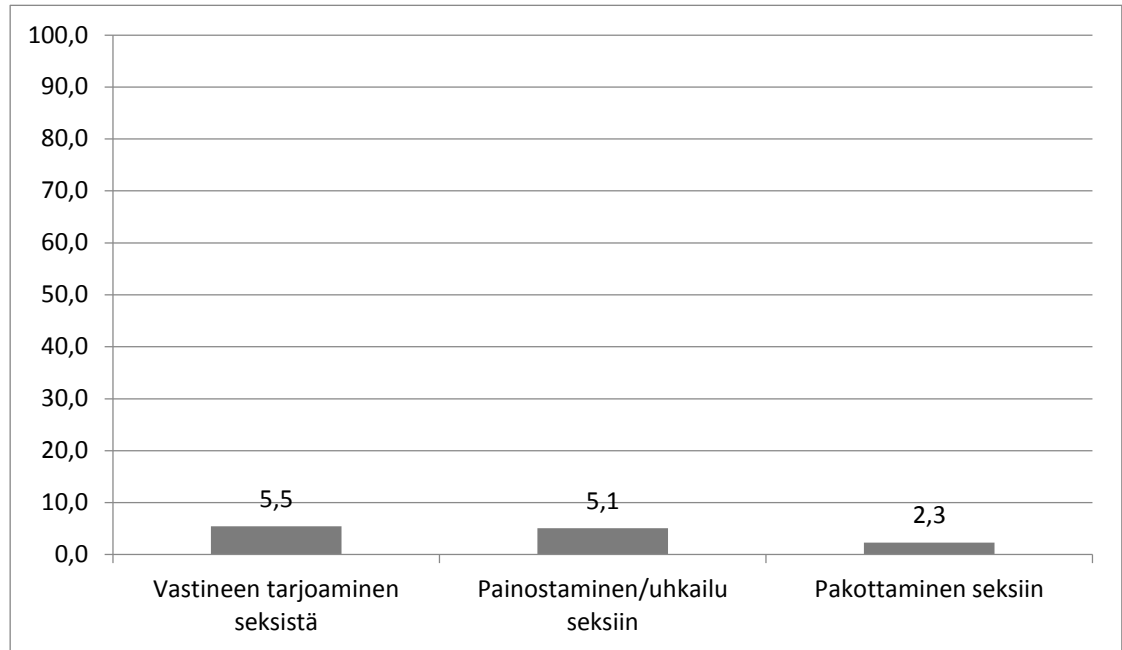

Kuvio 8. Kokenut seksuaalisuutta/sukupuolta loukkaavaa nimittelyä (ml. homottelu ja huorittelu) (%). $N=450$.

8.2 Seksuaalinen väkivalta

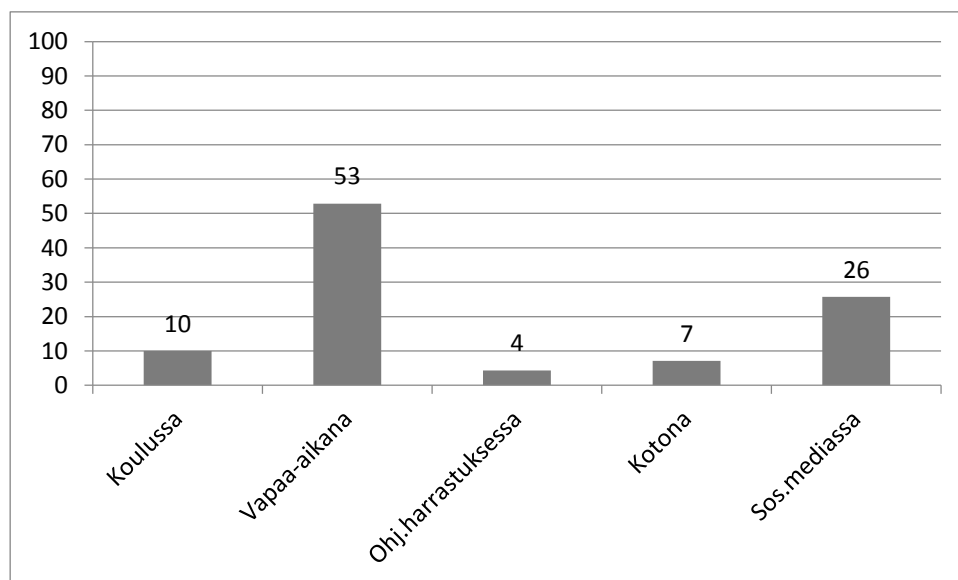
Yleisimpänä seksuaalisen väkivallan muotona näyttäytyy rahan, tavarain tai päihteiden tarjoaminen vastineeksi seksistä ja lähes yhtä yleistä on seksiin painostaminen

tai uhkailu (kuvio 9).

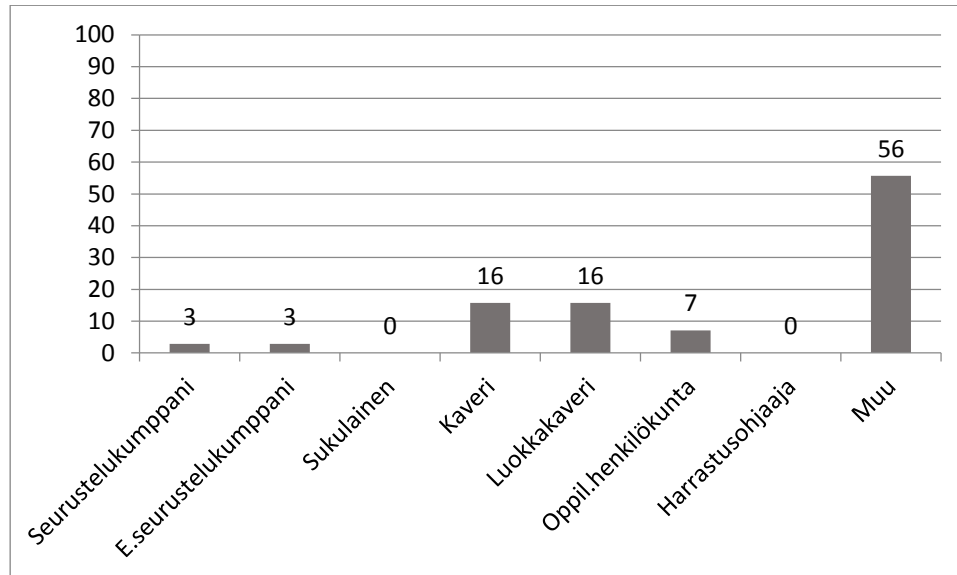
Kuvio 9. Seksuaalisen väkivallan muodot (%). Vastaaja kokenut vähintään yhdeltä taholta. N=771.

Vastineen tarjoamista seksistä tai seksuaalisesta kanssakäymisestä koetaan eniten vapaa-aikana sekä sosiaalisessa mediassa (kuvio 10).

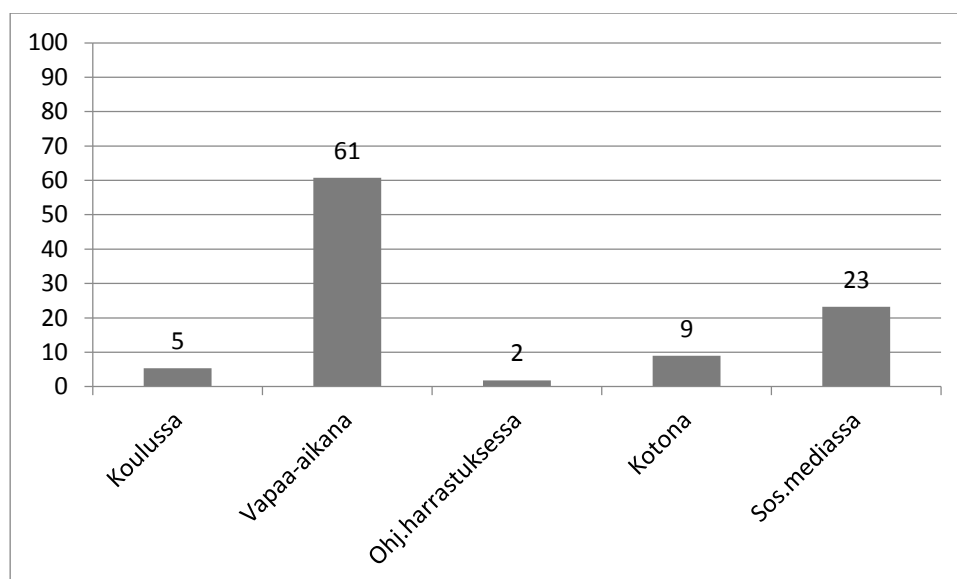
Kuvio 10. Vastineen tarjoaminen seksistä/seksuaalisesta kanssakäymisestä/Toimintaympäristöt (%). N=70.

Kuviosta 11 voidaan nähdä, että vastineen tarjoamista seksistä tekijänä näyttäytyy eniten ryhmä muu sekä kaveri ja luokkakaveri.

Kuvio 11. Tekijät kokemuksissa, jotka liittyvät vastineen tarjoamiseen seksistä/seksuaalisesta kanssakäymisestä (%). Yhdessä teossa on voinut olla osallisena useampi tekijä. $N=70$.

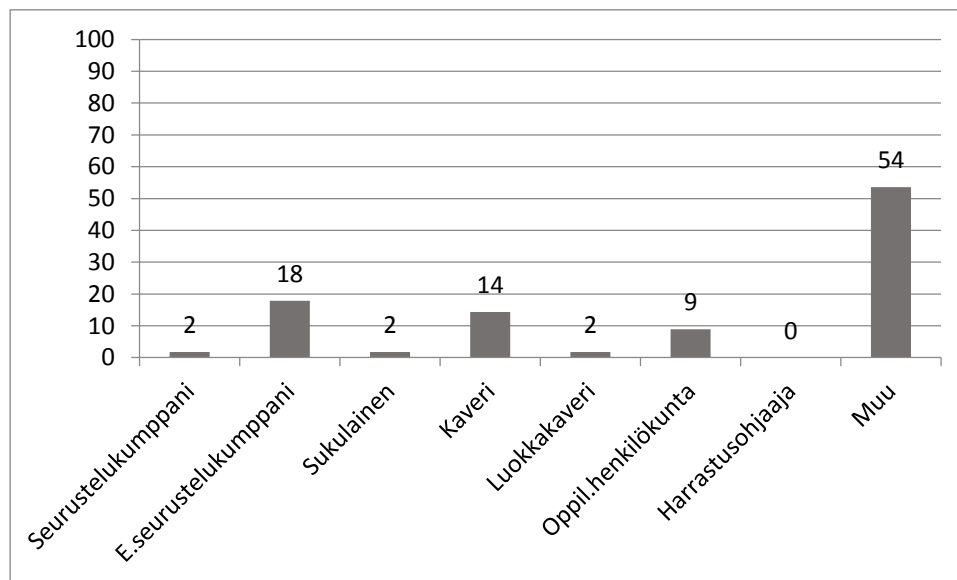
Seksiin tai seksuaaliseen kanssakäymiseen painostamista ja/tai uhkailua koetaan eniten vapaa-aikana sekä sosiaalisessa mediassa (kuvio 12).

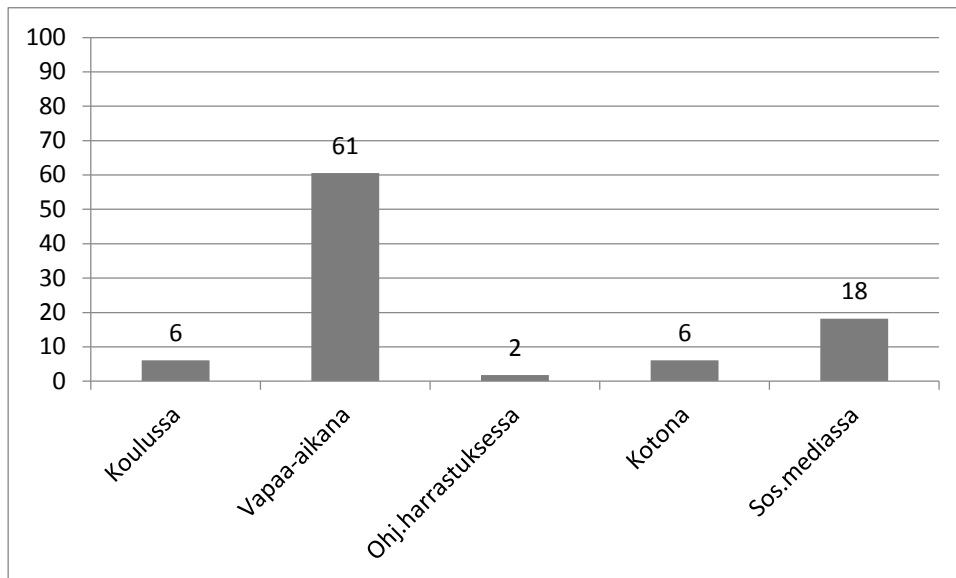
Kuvio 12. Painostaminen/uhkailu seksiin/sekuaaliseen kanssakäymiseen/Toimintaympäristö (%). *N=56*

Seksiin tai seksuaaliseen kanssakäymiseen painostamista tai uhkailua koetaan eniten muiden, entisen seurustelukumppanin tai kaverin taholta (kuvio 13).

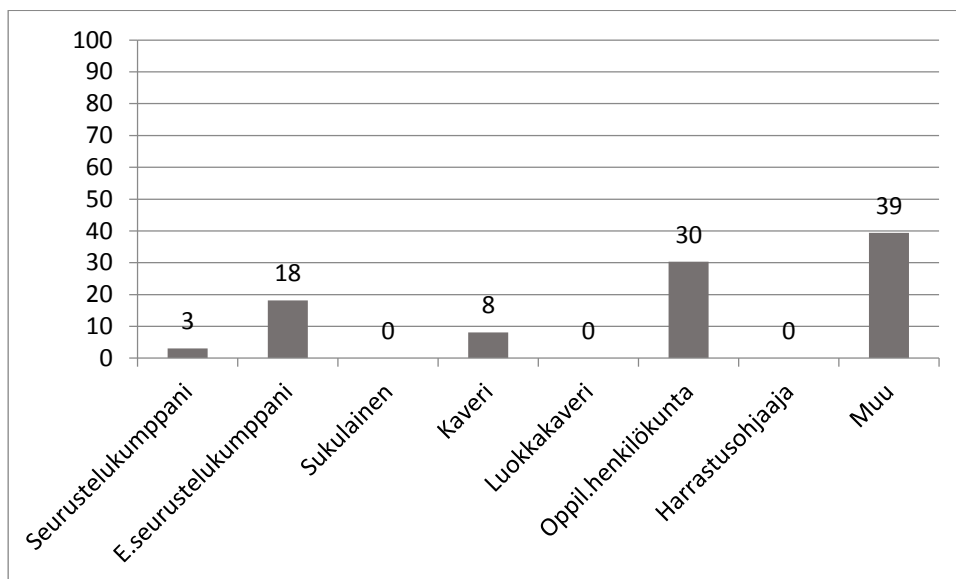

Kuvio 13. Tekijät kokemuksissa, jotka liittyvät seksiin/sekuaaliseen kanssakäymiseen painostamiseen tai uhkailuun (%). Yhdessä teossa on voinut olla osallisena useampi tekijä. *N=56*

Seksiin tai seksuaaliseen kanssakäymiseen pakottamista koetaan eniten vapaa-aikana sekä sosiaalisessa mediassa (kuvio 14). Eniten sitä koetaan muiden, oppilaitoksen henkilökunnan sekä entisen seurustelukumppanin taholta (kuvio 15).

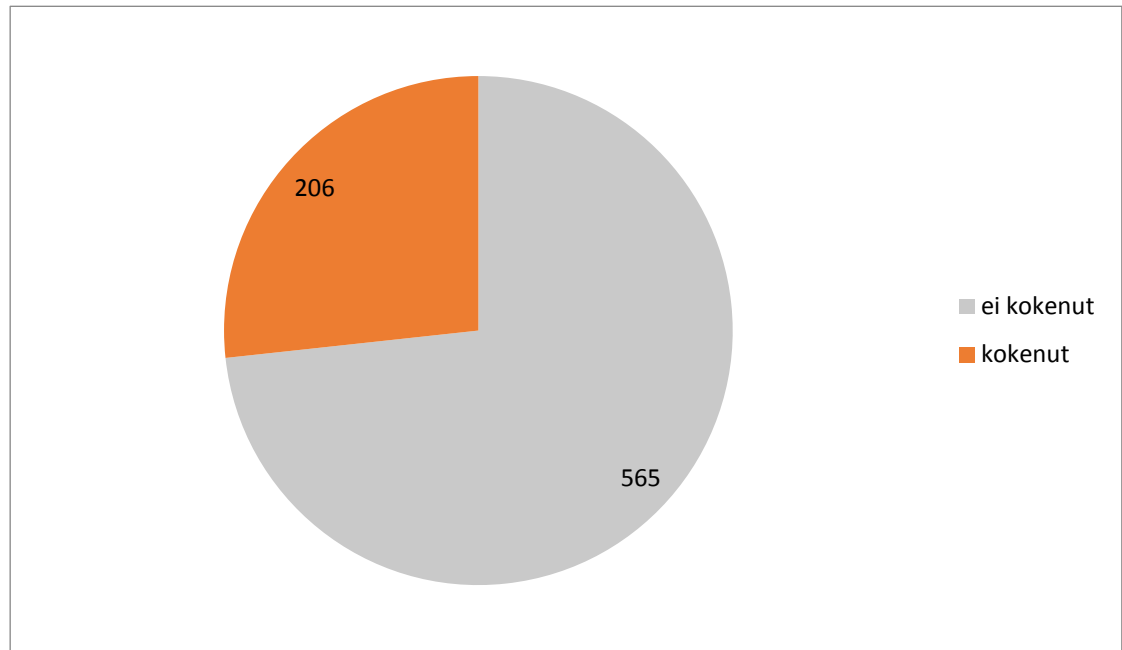
Kuvio 14. Pakottaminen seksiin/sekuaaliseen kanssakäymiseen/Toimintaympäristö (%). $N=33$.

Kuvio 15. Tekijät kokemuksissa, jotka liittyvät seksiin/sekuaaliseen kanssakäymiseen pakottamiseen (%). Yhdessä teossa on voinut olla osallisena useampi tekijä. $N=33$

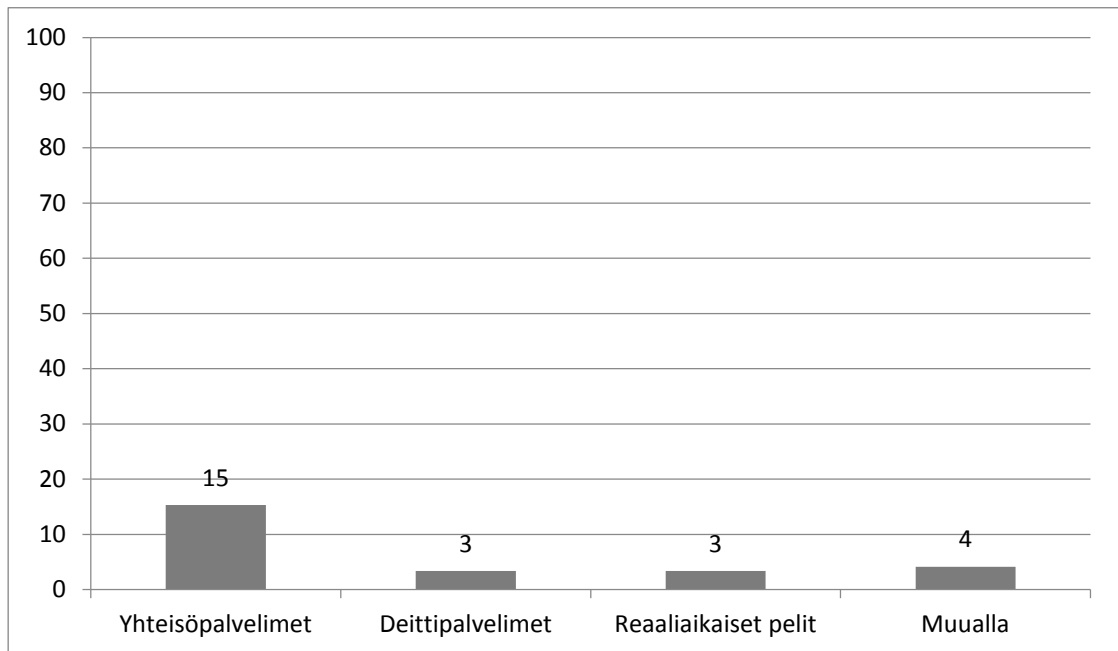
8.3 Internetissä tapahtuva seksuaalisuutta loukkaava väkivalta

Tutkimuksessa kysyttiin omana osionaan internetissä tapahtuvasta seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta. Sitä oli kokenut yhteensä 26% kaikista vastaajista.

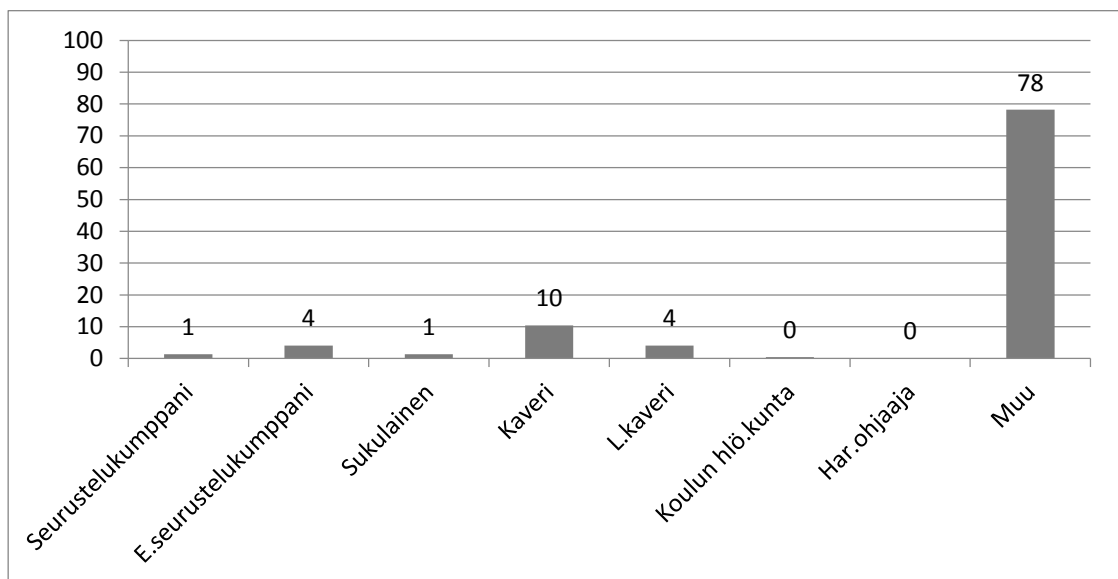

Kuvio 16 . Internetissä koettu seksuaalisuutta loukkaava väkivalta yleisyys lukuina.
N=771

Tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa tapahtuu eniten yhteisöpalvelimissä (mm. Facebook, Twitter, Instagram, Periscope, Snapchat) (kuvio 17). Internetissä koetussa seksuaalisuutta loukkaavassa väkivallassa tekijänä näyttäytyy muu (kuvio 18).

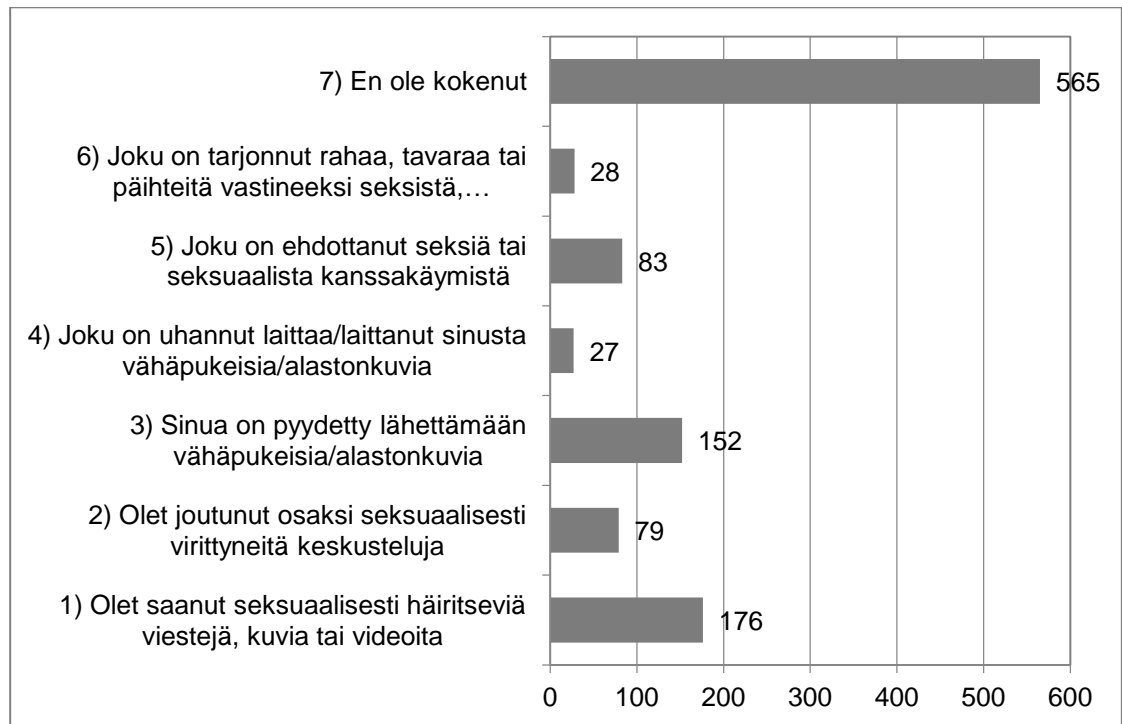
Kuvio 17. Internetissä koettu seksuaalisuutta loukkaava väkivalta/Toimintaympäristöt (%). Vastaaja kokenut vähintään yhdeltä taholta. N=771.

Kuvio 18. Tekijät kokemuksissa, jotka liittyvät internetissä tapahtuvaan seksuaalisuutta loukkaava väkivaltaan (%). N=220.

Internetissä koetussa seksuaalisuutta loukkaavassa väkivallassa suurimpana häirinnän muotona näyttäytyy seksuaalisesti häiritsevien viestien, kuvien tai videoiden

saaminen. Myös pyyntöjä lähettää itsestään vähäpukeisia tai alastonkuvia saa suhteellisen moni nuori (kuvio 19).

Kuvio 19. Internetissä koetun seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan muodot. N=545 havaintoa. *Yksi ihminen on voinut kokea useampaa eri muotoa.*

9 Pohdinta ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimustulokset osoittavat, että nuoret kokevat seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa eniten vapaa-aikana, sosiaalisessa mediassa sekä koulussa. Huomionarvoista on kuitenkin, että mikään kyselyssä kysytyistä nuorten toimintaympäristöistä ei ole seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta vapaa ympäristö. Seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa koetaan myös kotona.

Tutkimuksesta nousee esiin se, että ohjatussa harrastuksessa ei seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa juurikaan esiinny. Tämä ilmiö toistui jokaisen kysymyksen vastauksissa, ohjattu harrastus ei näyttäyty seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan toimintaympäristönä juurikaan. Voiko olla niin, että pojat harrastavat enemmän ohjattuja harrastuksia kuin tytöt, ja tämän vuoksi ohjattu harrastus ei näyttäyty juurikaan seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan toimintaympäristönä. Lisäksi voidaan pohtia sitä, onko toisaalta myös niin, että ohjatut harrastukset ovat pääasiassa joko tyttö- tai poikaryhmissä tapahtuvia, jolloin sukupuolten välistä seksuaalisuuden loukkamista ei pääse tapahtumaan. Tämä on huomionarvoista sen vuoksi, että kaikissa muissa seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan muodoissa tytöt näyttäytyvät kokijoina huomattavasti poikia enemmän. Tuloksista voidaan nähdä, että vaikka kaiken kaikkiaan ohjattu harrastus ei näyttäyty seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan toimintaympäristönä juurikaan, siellä kuitenkin pojat kokevat seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa tyttöjä enemmän. (Kuvio 5.)

Tuloksista käy ilmi, että kokonaisuudessaan kavereiden taholta tuleva **seksuaalinen häirintä** on yleisintä (kuvio 4 ja kuvio 7). Kuten aiemmat tutkimukset nuoriin kohdistuvasta seksuaalisesta häirinnästä ja seksuaalisesta väkivallasta osoittavat, eniten nuoret kokevat sanallista häirintää. Tuloksista käy ilmi, että kouluympäristössä eniten koetaan nimittelyä kaverien taholta (kuvio 5). Nimittelyyn sisältyy homottelu ja huorittelu. Sama tulos on myös aiemmissa nuorten kokemaa seksuaalista häirintää koskevissa tutkimuksissa (kts.esim. Lehtonen, 2003.).

Voi olla, että nuoret saattavat ajatella homottelevansa ja huorittelevansa toisiaan ikään kuin huumorilla, mutta eivät voi kuitenkaan olla varmoja siitä, että kohde ottaa asian huumorilla. Kouluissa ja oppilaitoksissa pitäisi kiinnittää enemmän huomiota nuorten keskinäiseen puhekuulttuuriin ja tuoda esiin tietoa siitä, että myös huumorin avulla voi loukata toista.

Huuki (2010, 71)mainitsee, että huumoria käytetään yhteisöllisyyden rakentamisessa, mutta samalla myös toisten oppilaiden toisarvostamisessa. Kuten myös Näre (2005, 59–61) totesi omassa tutkimuksessaan tyttöjen käyttävän huora sanaa ikään kuin läpällä. Näen, että tytöt tarkoittanevat tässä huumoria, kuten Huuki (2010) toteaa omassa tutkimuksessaan poikien välisistä suhteista. Vaikkakin huumori voi sen kokijan mielestä olla seksuaalisuutta loukkaavaa ja samalla toisarvoistaa. Huuki (2010) havaitsi myös, että korkeassa asemassa olevilla pojilla oli mahdollisuus tuoda kiellettyjä asioita yhteisöön, ja nostaa sillä asemaansa porukassa, tähän aseman nostamiseen käytettiin välineenä mm. tyttöjen seksuaalista häirintää (Huuki, 2010, 87). Nyt tehdyssä tutkimuksessa Nuorten kokemuksia seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta, ei käytetty laadullisia menetelmiä, mutta kyselylomakkeen lopussa nuorilla oli mahdollisuus sanoa jotakin. Näitä aineistoja ei litteroitu, mutta pohdinnassa voidaan todeta erään nuoren kirjoitus liittyen huumorilla heitettyyn läppään: ”kaikki mihin laitoin kaveri, niin he ovat tarkoittaneet sen vitsillä ja minä olen ollut vitsissä mukana”. Huuki (2010) toteaaakin, että kaikkien kasvatustehtävissä olevien tulisi kiinnittää huomiota oppilaiden väliseen huumoriin, sillä se on tärkeä asia tasa-arvoisen keskinäisen hauskanpidon ja toisaalta väkivallan rajalla. Hän toteaa, että huumoriin ja kiusoitteeluun huomion kiinnittäminen saattaisi toimia väkivaltaa ennaltaehkäisevänä. (Huuki, 2010, 82.)

Mikkelissä kaikissa peruskouluissa on käytössä Kiva koulu menetelmä kiusaamisen ennaltaehkäisyyn. Lisäksi Aseman Lapset ry:n Friends tunne- ja vuorovaikutuskasvatustenmenetelmään on koulutettu koulujen henkilökuntaa. Nämä edellä mainitut ohjelmat voidaan mielestäni nähdä kiusaamista ennaltaehkäisevänä toimintana. Suomessa on saatavilla myös muita vuorovaikutuskasvatustenmenetelmiä (mm. Lions Quest.) Kiusaamisen ennaltaehkäisyssä tärkeänä voidaan nähdä myös lasten jatkuva *ryhmäyttäminen*, heti alakoulun alaluokilta alkaen. Ryhmäyttämistä voidaan tehdä yhteistyössä kuntien nuorisotoimen, seurakunnan ja järjestöjen kanssa. Erilaiset vuorovaikutus ja tunnetaitokasvatusten menetelmät olisi hyvä ottaa käyttöön jo varhaiskasvatuksessa.

Seksuaalisen väkivallan kokemuksista eniten nuoret kokevat vastineen tarjoamista seksistä/seksuaalisesta kanssakäymisestä (kuvio 9). Kouluterveyskyselyssä 2013 seksuaalista väkivaltaa oli kokenut kaiken kaikkiaan 14% mikkeliiläisistä nuorista. Kouluterveyskyselyn vertaaminen tähän tutkimukseen on hankalaa, sillä tässä tutkimuksessa kysymykset seksuaalisesta väkivallasta jaoteltiin, sillä haluttiin tietää kunkin muodon yleisyys. Vastineen tarjoamista koetaan eniten ryhmän muu taholta, mutta sitä koetaan myös kavereiden ja luokkakavereiden taholta (kuvio 11). Seksiin painostamista ja uhkailua koetaan eniten muiden ja entisen seurustelukumppanin taholta (kuvio 13). Seksiin pakottamista koetaan eniten ryhmän muu, oppilaitoksen henkilökunnan sekä entisen seurustelukumppanin taholta (kuvio 15). Aiemmissä tutkimuksissa on todettu, että seksuaalista väkivaltaa koetaan eniten entisen seurustelukumppanin taholta, voidaan pohtia, ovatko tässä tutkimuksessa oppilaitoksen henkilökunnan taholta seksiin pakottamista kokeneet nuoret olleet seurustelusuhteessa tekijän kanssa?

Seksuaaliseen väkivaltaan liittyvissä kysymyksissä toimintaympäristönä näyttäytyy eniten vapaa-aika sekä sosiaalinen media (kuviot 10, 12 ja 14). Nämä tulokset tuntuvat luontevilta sen vuoksi, että nuoret viettävät paljon aikaansa sosiaalisessa medias- sa. Voidaan pohtia, että vapaa-aikaa nuoret voivat viettää myös sellaisissa paikoissa joita vanhemmat eivät valvo, näin olleen valvomattomissa ajanviettopaikoissa voi päästä seksuaalista väkivaltaa tapahtumaan esimerkiksi tuntemattomien ihmisten tekemänä. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että raiskaus tapahtuu useimmiten entisen kumppanin tai tuntemattoman taholta. Voidaan pohtia, ovatko vastaajat tarkoittaneet muu valitessaan tuntematonta, sillä valittavana on ollut myös seurustelukumppani tai entinen seurustelukumppani.

Tasa-arvo kasvatuksen lisäksi myös oikea-aikainen ja riittävä *seksuaalikasvatus* voidaan nähdä ennaltaehkäisijänä nuorten kokemaan seksuaalisuutta loukkaavaan väkivaltaan. Seksuaalikasvatus pitää sisällään myös *turvataitokasvatuksen*, joka olisi tärkeää ottaa käyttöön laajemmin peruskouluissa ja mahdollisesti jo varhaiskasvatuk- sessa. Turvataitokasvatus vahvistaa nuoren voimavaroja, tuo nuorelle tietoa seksuaa-

lioikeuksista sekä auttaa ja tukee nuoren tunnetaitojen kehittymistä. Näiden myötä nuori saa keinoja puolustautua seksuaalisesti loukkaavalta väkivallalta. Sen lisäksi, että nuori oppii pitämään huolta omista rajoistaan, hänen on tärkeä oppia kunnioittamaan myös toisen rajoja. Turvataitojen käsittely onnistuu luontevasti koulussa, esimerkiksi terveystiedon tunneilla. Turvataitojen opettelu sopii erittäin hyvin myös muiden oppituntien sisältöihin. (Aaltonen, 2012, 11.) Turvataitoja, samoin kuin mediakasvatusta voidaan toteuttaa monialaisina oppimiskokonaisuuksin. Opettajan työparina voi turvataitokasvatuksen oppitunneilla olla mahdollisuuksien mukaan opilashuollon henkilökuntaa tai esimerkiksi nuorisotoimen edustaja.

Myös Honkatukia (2000) asettaa oppilaitoksille suuren roolin seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan ennaltaehkäisyssä. Hänen mukaansa olisi tärkeää, että näitä asioita käytäisiin läpi koulun seksuaalikasvatuksessa, ja tuotaisiin esiin, että jokaisella on oikeus sanoa ei. Kaikilla on oikeus ruumiilliseen ja seksuaaliseen koskemattomuuteen. Nuorille tulisi kertoa seksuaalirikoksia koskevasta lainsäädännöstä, ja nuorille tulisi antaa selviä ohjeita kuinka toimia, jos kokee joutuneensa seksuaalisen väkivallan uhriksi. Honkatukia korostaa, että luotettavia ihmisiä pitäisi olla tyttöjen saatavilla niin kouluissa kuin kotonakin. (Honkatukia, 2000, 60.)

Euroopan Seksuaalikasvatuksen standardeissa (2010) todetaan myös, että seksuaalikasvatus sopii useammankin oppiaineen sisään maasta riippuen. Lisäksi todetaan, että jotta seksuaalikasvatuksen opetus olisi enemmän kokonaisvaltaista, olisi hyvä, että sen opettaminen olisi useamman opettajan vastuulla. Hyvänä on koettu myös koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden kutsuminen mukaan seksuaalikasvatuksen opettamiseen. Koulun ulkopuolisia voivat olla esimerkiksi nuorisotyöntekijät, kättilöt, sairaanhoitajat tai lääkärit. (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa, 2010, 12.) Koulun seksuaaliopetus osana terveystieto-oppiainetta olisi tärkeää suunnitella kouluterveydenhuollon kanssa yhteistyössä niin, että seksuaaliopetus ja seksuaalineuvonta täydentäisivät toisiaan. Näin seksuaaliterveyden edistämisen yhteiset tavoitteet tulevat täytetyksi. (Kouluterveydenhuolto, 2002, 55.) Nuorille annettavassa sek-

suaalikasvatuksessa olisi tärkeää opettaa nuorille myös *seksuaalioikeuksista*. (Liitteet 2, 3 ja 4)

Seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa internetissä on kaiken kaikkiaan kokenut 26% vastaajista (kuvio 16). Tarkasteltaessa internetissä tapahtuvaa seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa nähdään sen olevan yleisintä yhteisöpalvelimissa (mm. Facebook, Instagram yms.). Kavereiden taholta tulevasta sanallisesta halventamisesta sekä nimittelystä poiketen, internetissä tapahtuva seksuaalinen häirintä kohdistuu nuoriin eniten ryhmän muu taholta (kuvio 18). Aiemmissa tutkimuksissa, internetissä tapahtuva seksuaalinen häirintä on kohdistunut nuoriin useimmiten tuntemattoman aikuisen taholta. Voidaan pohtia, ovatko vastaajat tarkoittaneet tuntematonta valitessaan tekijäksi ryhmän muu, sillä vaihtoehtoa tuntematon ei ollut valittavissa.

Internetissä tapahtuvan seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan muodoista suurimpana näyttäytyy seksuaalisesti häiritsevien kuvien ja videoiden saaminen (kuvio 19). Aiemmat tutkimukset internetissä tapahtuvasta häirinnästä kertovat samansuuntaista (kts. Lasten kokema seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä, 2011). Tässä tutkimuksessa kaiken kaikkiaan 545 havaintoa oli internetissä tapahtuvasta seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta. Näistä 32% oli niitä, joissa ilmoitettiin, että on saatu seksuaalisesti häiritseviä viestejä, kuvia tai videoita. (Kuvio 19) Voidaan pohtia, että internetissä ihmisten on helppo lähestyä toisiaan ja tuntemattomienkin on helppompaa olla yhteydessä ja lähettää seksuaalisuutta loukkaavia materiaaleja nuorille. Tämän vuoksi on tärkeää kertoa nuorille, miten heidän tulee toimia saadessaan tällaista materiaalia. Oman kokemuksen mukaan nuoret saattavat hämmennyksissään poistaa samaansa materiaalit, ja näin ollen asian eteenpäin vieminen rikosasiana hankaloituu. Kouluissa ja oppilaitoksissa olisi hyvä olla kaikilla aikuisilla selvillä, miten heidän tulee toimia, jos nuori tulee kertomaan kokeneensa häirintää.

Nykyään internet ja matkapuhelimet ovat tärkeitä tiedonlähteitä nuorille. Seksuaalisuuteen liittyvä tieto, jota nuoret tuota kautta saavat, on kuitenkin suurilta osin vir-

heellistä, naisia halventavaa sekä epärealistista. Tämän vuoksi koulun seksuaalikasvatus on entistä tärkeämpi tehtävä oikaista vääriä mielikuvia ja käsityksiä joita nuorille on mahdollisesti syntynyt. (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa, 2010, 22.)

Tämän, sekä aiempien tutkimusten perusteella, nuoret kohtaavat internetissä paljon seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa. Internetissä tapahtuvan seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan ennaltaehkäisyyn on kouluissa ja oppilaitoksissa hyvä panostaa mm. yhteisöllisen opiskeluhuollon keinoin, kiinnittämällä huomiota nuorille tarjottavaan *mediakasvatukseen*. Mikkeliissä on My Space Not Yours- hankkeessa pilotoitu yläkouluikaisille sopivaa monialaista oppimiskokonaisuutta mediakasvatukseen. Mediakasvatusta voidaan toteuttaa monialaisena oppimiskokonaisuutena esim. terveystiedon, suomenkielen ja opinto-ohjauksen oppituntien puitteissa. Oppitunteja voivat toteuttaa yhdessä opettajat ja esimerkiksi oppilashuollon henkilöstö.

Tämä tutkimus, kuten muutkin nuorten-erityisesti tyttöjen ja naisten- kokemaa häirintää koskevat tutkimukset, toteavat, että ilmiö on yleinen. Huuki (2010) on löytänyt omassa tutkimuksessaan vastauksia siihen, miten kasvattajat voisivat ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää. Hän on tutkinut poikien aseman saavuttamiseen käyttämiä keinoja koulumaailmassa. Hän toteaa omassa tutkimuksessaan vallan liittyvän läheisesti poikien miehisyyden rakentamiseen. Hän toteaa, että pojilla on omia näkemyksiä, sekä kulttuurin muokkaamia näkemyksiä siitä, millainen on oikea mies. Koulu- maailmassa pojat taistelevat omasta paikastaan ryhmässä, ja tästä syntyy erilaisia arvoasteikoita oppilaiden välille. (Huuki, 2010, 34.) Huuki (2010) kertoo havainneensa, että väkivalta kouluympäristössä syntyy juurikin kilpailusta omasta sosiaalisesta asemasta joukossa, johon apuna käytetään mm. tyttövihamielisyyttä ja homofobiaa. Oman aseman parantamisen sivutuotteena toisia vahingoitetaan. (Huuki, 2010, 45&71.)

Kasvattajien olisi tärkeää keskittyä välittämisen pedagogiikkaa niin, että myös se nähtäisiin yhtenä maskuliinisuuden rakentumisen osana. Näin voitaisiin rakentaa avoin-

ta, toista ihmistä kunnioittavaa läheisyyttä myös tyttöjen ja poikien välillä ja näin parantaa sukupuolten tasa-arvoa kouluympäristössä. (Huuki, 2010, 92.) kts. myös Oksanen (2008, 246).

Tutkimustulosten perusteella voidaan havaita, että sukupuolen määrittelyyn ei välttämättä riitä pelkkä tyttö/poika jaottelu, vaan tarvitsemme näistä ”lokeroista” vapaan luokittelun. Kaikissa muissa ikäryhmissä, lukuun ottamatta ammattiopiston 2.luokkaa, ainakin yksi ilmoitti sukupuolekseen muu. Tämän myötä saamme uuden haasteen, kuinka kohdata muut kuin perinteiset sukupuolet tyttö/poika ja kuinka opettaa sukupuolten moninaisuutta oppilaitoksissa ja kotona.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että arvot ja käytännöt tukevat sukupuolten tasa-arvoa ja oppilaiden oman identiteetin kehittymistä. Lisäksi todetaan opetuksen lähestymistavan olevan sukupuolitietoinen. Oppilaita rohkaistetaan tekemään valintoja sekä sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen perustuvia rooleja. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014, 30.) Olisi hyödyllistä kehittää opetusta niin, että pyrittäisiin muuttamaan ainoastaan kaksisukupuolista käsitystä ihmisen sukupuolesta. Kaikkien tasa-arvon kriteereiden voi ajatella olevan yhteiskunnassa tuotettuja ja siten myös mahdollisuudet niiden muuttamiseen ovat olemassa. (Ikävalko, 2010, 152.)

Ennaltaehkäiseviä keinoja seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan vähentämiseksi, sekä eri sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi on paljon saatavilla. Tämän tutkimuksen tulokset, sekä mm. Kouluterveyskyselyt (2013, 2015) osoittavat, että niiden käyttöönotolle on myös selkeä tarve. Vaaditaan kuitenkin näiden asioiden *puheeksiottoa* ja puheeksioton ylläpitämistä, jotta nämä eivät unohdu. Vaaditaan myös sekä lasten, että ennen kaikkea aikuisten *havahduttamista tasa-arvon pohtimiseen omassa ajattelussaan ja elämässään*. Tätä kaikkea meillä on mahdollisuus ja ennen kaikkea velvollisuus tehdä.

Tämän tutkimuksen tuloksia esitellään ja on esitelty laajalti Mikkelissä nuorten parissa toimiville mm. Nuorten ohjaus- ja palveluverkostolle, Oppilashuolenpidon ohjausryhmälle, koulujen ja oppilaitosten rehtoreille, nuorille ja vanhemmille. Ilmiön yleisyyden esilletuominen auttaa meitä ottamaan ja pitämään asiaa esillä kohdattessamme nuoria. Välttämättä ei ole tarkoituksenmukaista puhua asiasta negatiivisen kautta, vaan sen sijaan, on tärkeää puhua lasten ja nuorten kanssa siitä, mitä on hyvä kanssakäyminen, hyvä suhde toisen ihmisen kanssa sekä turvallisuus. Koulussa *ai-kuisten on hyvä ymmärtää ilmiötä*, jotta lasten on helpompi kertoa kokemuksistaan, oli se sitten tarkoitettu huumoriksi tai ei.

Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat sen, että Mikkelissä yhteisöllisessä oppilashuollossa käyttöön otetut Naistenkartano ry:n Suomeen tuomat Bella tyttöryhmät, sekä suunnitteilla olevat poikaryhmät, tulevat ja ovat tulleet tarpeeseen seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan ennaltaehkäisyssä. Näiden käyttöönottoa voi suositella laajennettavaksi edelleen. Lisäksi My Space Not Yours!- hankkeessa luodut ja pilotoidut oppimateriaalit mm. mediakasvatuksesta ja seurusteluväkivallasta ovat tarpeellisia.

Jatkossa olisi kiinnostavaa tutkia miten ne, jotka seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa tekevät, selittävät tekojensa syitä. Mielenkiintoista olisi tutkia Mikkelissä lisäksi sitä, vähentyvätkö seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan kokemukset sen myötä, että esim. koulujen tasa-arvotyöhön aletaan nyt kiinnittää entistä enemmän huomiota mm. tasa-arvosuunnitelman myötä. Lisäksi meneillään olevan seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan ennaltaehkäisyä painottavan My Space NotYours!- hankkeen vaikutuksia seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan vähenemisestä olisi tärkeää saada lisätietoa. Tässä tutkimuksessa ei vertailtu eri luokka-asteiden eroja ilmiön kokemisessa, sillä vastausprosentti ammattiopiston opiskelijoiden osalta jäi kovin pieneksi. Jatkossa olisi kiinnostavaa tutkia lisää sitä joukkoa, jotka opiskelevat ammatillisissa oppilaitoksissa. Mikä selittää sen, että Kouluterveyskyselyssä juuri ammattiopiston tyttöjen kokemukset seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta olivat niin suuret?

Lähteet

Aaltonen, Jussi. 2011. Turvataitoja nuorille. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Aaltonen, Jussi. 2012. Turvataitoja nuorille. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 29.2.2016. <https://www.thl.fi/documents/10531/124365/Opas%202012%2021.pdf>.

Aaltonen, Sanna. 2008. Teoksessa. Toim. T.Tolonen. Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli Tampere:Nuorisotutkimusverkosto.

Aaltonen, Sanna ja Honkatukia, Päivi. 2002. Teoksessa Toim. S. Aaltonen ja P. Honkatukia. Tulkintoja tytöistä. Tampere: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Alanko, Katarina. 2014. Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa? Suom. Kaljunen, Olavi. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu 29.2.2014. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/sateenkaarinuori.pdf>.

Bergen, Emilia. 2014. Comparing adult-youth and adult-adult online sexual solicitation: Manipulative behavior, situational factors and outcomes. Åbo: Åbo Academi University, Department of Psychology and Logopedics. Viitattu 8.3.2016. http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/101939/bergen_emilia.pdf?sequence=2.

Bildjuschkin, Katariina ja Ruuhilahti, Susanna. 2008. Seksiä vaatteet päällä. Helsinki: Kustannusoskeyhtiö Tammi.

Bildjuschkin, Katariina ja Ruuhilahti, Susanna. 2010. Puhutaan seksuaalisuudesta. Ammatillisia kohtaamisia sosiaali- ja hoitotyössä. Helsinki: Kirjapaja.

Currie, Candace; Gabhainn, Saoirse Nic; Godeau, Emmanuelle ;Roberts, Chris; Smith, Rebecca; Currie, Dorothy; Pickett, Will; Richter, Matthias ;Morgan, Anthony and Barnekow, Vivian. Health Behaviour in School Aged Children 2005/2006. Inequalities in young peoples health. Health Policy for Children and Adolescents; No.5. World Health Organization Europe. Viitattu 25.2.2016.

http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0005/53852/E91416.pdf?ua=1.

Currie, Candace; Zanotti, Cara;Morgan, Anthony; Currie, Dorothy; de Looze, Margaretha; Roberts, Chris; Samdal, Oddrun; Smith, Otto R.F; & Barnekow, Vivian. Health Behaviour in School Aged Children 2009/2010. Health Policy for Children and Adolescents;No.6. World Health Organization Europe. Viitattu 25.2.2016.

http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0003/163857/Social-determinants-of-health-and-well-being-among-young-people.pdf?ua=1.

Edistä, ehkäise, vaikuta -Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020. Toim. Klemetti, Reija ja Raussi-Lehto, Eija. 2014. Viitattu 15.2.2016.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116162/THL_OPAS33_VERKKO.pdf?sequence=1.

Euroopan neuvoston yleissopimus lasten suojaamiseksi seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan. Viitattu 8.2.2016.

<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2011/20110088#idp783472>.

European Union Agency of Fundamental Rights (FRA). 2014. Violence against women. An EU wide-survey. Main results. Viitattu 15.3.2016.

http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

Fagerlund, Monica; Peltola, Marja; Kääriäinen Juha; Ellonen Noora ja Sariola, Heikki. 2013. Lasten ja nuorten väkivaltakokemuksia 2013, Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulun raportteja.

García-Moreno, Claudia; Jansen, Henrica.A.F.M; Ellsberg, Mary; Heise, Lori ja Watts, Charlotte. 2005. WHO Multi-country study on women´s health and domestic violence against women. Initial results on prevalence, health outcomes and women`s responses. World Health Organization. Viitattu 24.2.2016.

<http://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/gender/vaw/surveys/Serbia%20%26%20Montenegro/WHO%20VAW%20multiple%20country.pdf>.

Heiskanen, Markku ja Ruuskanen, Elina. 2010. Tuhansien iskujen maa. Miesten kokemaa väkivaltaa Suomessa. Viitattu 15.2.2016.

http://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/reports/6KHnLcUwR/Full_report_66.pdf

Heiskanen, Markku. 2005. Teoksessa Toim. Piispa, Minna, Heiskanen, Markku, Kääriäinen, Juha ja Síren, Reino. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Viitattu 4.4.2016.

http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/julkaisut/tutkimuksia-saria/qxNJT0ej1/225_Piispa_Heiskanen_Kaariainen_Siren_2006.pdf

Hietala, Tarja; Kaltiainen, Tiina; Metsärinne, Ulla ja Vanhala, Erja. 2010. Nuori ja mieli-koulu mielenterveyden tukena. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko ja Sajavaara, Paula. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki:Kustannusosakeyhtiö Tammi

Honkatukia, Päivi. 2000. ”Lähentelijöitä riittää...”. Tyttöjen kokemuksia sukupuolises- ta ahdistelusta. Teoksessa Toim. Honkatukia, Päivi; Niemi-Kiesiläinen, Johanna ja Nä- re, Sari. Lähetentelyistä raiskauksiin. Tyttöjen kokemuksia häirinnästä ja seksuaalises- ta väkivallasta. Helsinki:Nuorisotutkimusverkosto.

Honkatukia, Päivi. 2008. Nuorena koettu seksuaalinen väkivalta selviytymisen näkö- kulmasta. Teoksessa Toim. Näre, Sari ja Ronkainen, Suvi. Paljastettu intiimi, sukupuol- listuneen väkivallan dynamiikka. Rovaniemi:Lapin yliopistokustannus.

Huotari, Vesa. 2009. Seksuaalinen häirintä poliisin perustutkintokoulutuksen aikana. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 77/2009. Viitattu 9.2.2016.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/87247/Raportti77_pdf_suojattu.pdf?sequence=1

Huuki, Tuija. 2010. Koulupoikien statustyö väkivallan ja välittämisen valokiilassa. Oulun yliopisto: Kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu 31.3.2016.

<http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514263613.pdf>

Hyvärinen, Reeta; Riitaoja, Anna-Leena ja Särkelä, Elina. 2014. Peruskoulu samuuden, erilaisuuden ja toiseuden kokemusten tilana. Teoksessa Toim. Gislerr, Mika; Kekko- nen, Marjatta; Känkänen, Päivi; Muranen, Päivi ja Wrede-Jäntti, Matilda. Nuoruus toisin sanoen. Nuorten elinolot vuosikirja. Viitattu 11.3.2016.

[https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/120384/THL_2014_TEE019_0906201_5.pdf?sequence=5.](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/120384/THL_2014_TEE019_0906201_5.pdf?sequence=5)

Ikävalko, Elina. 2010. Teoksessa Toim. Suortamo, Markku; Tainio, Liisa; Ikävalko, Elina; Palmu, Tarja ja Tani, Sirpa. Sukupuoli ja tasa-arvo koulussa. Jyväskylä:PS-Kustannus.

Jääskeläinen, Liisa; Hautakorpi, Johanna; Onwen-Huma, Hanna; Niittymäki Hanna; Pirttijärvi Anssi; Lempinen, Miko ja Kajander, Valpuri. 2015. Tasa-arvotyö on taitolaji. Opas sukupuolten tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa. Opetushallitus. Viitattu 16.2.2016. http://www.oph.fi/download/173318_tasa_arvotyö_on_taitolaji.pdf

Kangas, Sonja. 2002. Teoksessa Tulkintoja tytöistä. Toim. S. Aaltonen ja P. Honkatukia. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kananen, Jorma. 2011. Kvantti. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kontula, Osmo. 2009. Between sexual desire and reality. The evolution of sex in Finland. Viitattu 11.2.2016.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/julkaisut/kaikki_julkaisut_all_publication/between_sexual_desire_and_reality/

Kouluterveydehuolto. 2002. Opas kouluterveydehuollolle, peruskouluille ja kunnille. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Stakes: Oppaita 51. Viitattu 11.3.2016.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104361/Oppaita51_2002.pdf?sequence=1.

Kouluterveydenhuollon laatusuositus. 2004. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:8. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö ja Kuntaliitto. Viitattu 11.3.2016.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114215/Opp200408.pdf?sequence=1>.

Kouluterveyskysely 2013, tulokset. Viitattu 8.2.2016. <https://www.thl.fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset>.

Kouluterveyskysely/Mikkelin kuntaraportti. 2013. THL.

Kouluterveyskysely 2015, tulokset. Viitattu 10.3.2016. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/tulokset-aiheittain/tapaturmat-ja-vakivalta#kokenut-seksuaalista-vakivaltaa-joskus-tai-toistuvasti>

L 27.1.2006/72. Nuorisolaki. Viitattu 28.10.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>.

L 21.8.1998/630. Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta Viitattu 23.2.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>.

L 1329/2014, 5a§. Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta Viitattu 15.2.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141329>.

L 19.12.1889. Rikoslaki Viitattu 9.2.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L20>

L 1986/609. Tasa-arvolaki . Viitattu 4.2.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>.

L 1325/2014. Yhdenvertaisuuslaki. Viitattu 2.5.2016.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Lasten kokema seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä. 2011. Pelastakaa

Lapset ry. Viitattu 8.2.2016. <http://pelastakaalapset-fi->

[bin.directo.fi/@Bin/7b24544844964d91a65aafa77177c936/1454931457/application/pdf/895179/Lasten%20kokema%20seksuaalinen%20h%C3%A4irint%C3%A42011.pdf](http://pelastakaalapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/7b24544844964d91a65aafa77177c936/1454931457/application/pdf/895179/Lasten%20kokema%20seksuaalinen%20h%C3%A4irint%C3%A42011.pdf)

Lehtonen, Jukka. 2003. Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa. Viitattu 3.2. 2016.

<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/val/sosio/vk/lehtonen/seksuaal.pdf>.

Lietsala, Katri ja Sirkkunen, Esa. 2008. Social media; Introduction to the tools and processes of participatory economy. Tampere University Press. Viitattu 4.2.2016.

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65560/978-951-44-7320-3.pdf?sequence=1>.

Matikainen, Janne. 2008. Sosiaalisen ja perinteisen median rajalla. Helsingin yliopisto; Helsingin sanomain säätiö. Viitattu 4.2.2016.

http://www.helsinki.fi/crc/Julkaisut/sosiaalisen_ja_perinteisen_median_rajalla_raportti.pdf.

Myllyniemi, Sami ja Berg, Päivi. 2013. Nuoria liikkeellä. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Viitattu 28.10.2016. https://issuu.com/tietoanuorista/docs/nuorten_vapaa-aikatutkimus_2013.

Nazarenko, Salla. 2011. Nuorten seksuaalioikeudet. Teoksessa Mun elämä-mun valinta. Toim. Korhonen, Elina. Väestöliitto. Viitattu 23.2.2016. <http://vaestoliitto-fi->

bin.directo.fi/@Bin/184c6a5b3b91dfdd77c1b284c6e43b6c/1456229296/application/pdf/938739/Mun%20el%C3%A4m%C3%A4,%20mun%20valinta-%20nuorten%20seksuaalioikeudet%20ja%20kehitys.pdf.

Niemi, Veli-Mikko, Pirhonen, Eeva-Riitta, Vaarama, Merja ja Kauppinen Jorma. Teoksessa Perälä, Marja-Leena, Peltola-Hietanen Marke, Halme, Nina, Kanste, Outi, Pelkonen, Marjaana, Peltonen, Heidi, Huurre, Taina, Pihkala, Jussi, ja Heiliö, Pia-Liisa. Monialainen opiskeluhuolto ja sen johtaminen. 2015. Tampere:Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Näre, Sari. 2005. Styylaten ja pettäen. Luottamuksen ongelma nuorten sukupuolikulttuurissa. Helsinki: Yliopistopaino.

Oksanen, Atte. 2008. Teoksessa Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka. Toim. Näre, Sari ja Ronkainen, Suvi. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Oksanen, Atte ja Näre, Sari. 2006. Lapset pelissä-Virtuaaliviidakon ansat. Jyväskylä: Minerva.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2014. Opetushallitus. Viitattu 8.3.2016.

http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 täydentäminen. Viitattu 15.2.2016.

http://www.oph.fi/download/172062_Maaraus_perusopetus_63_011_2015.pdf

Perälä, Marja-Leena, Peltola-Hietanen Marke, Halme, Nina, Kanste, Outi, Pelkonen, Marjaana, Peltonen, Heidi, Huurre, Taina, Pihkala, Jussi, ja Heiliö, Pia-Liisa. Teoksessa Monialainen opiskeluhoito ja sen johtaminen. 2015. Tampere: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.

Ricardo, C., Eads, M. ja Barker, G. 2011. Engaging boys and young men in the prevention of sexual violence. A systematic and global review of evaluated interventions. Sexual Violence Research Initiative and Priomundo. Viitattu 24.2.2016.

<http://www.svri.org/menandboys.pdf>.

Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. 2010. Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. Maailman terveysjärjestö (WHO), Euroopan aluetoimisto ja BZgA. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnilaitos. Viitattu 29.2.2016.

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1>.

Sexpo. 2014. Seksuaalioikeuksien julistus. Viitattu 29.3.2016.

<http://www.sexpo.fi/seksuaalisuus/seksuaalioikeudet/seksuaalioikeuksien-julistus/>

Sunnari, Vappu; Kangasvuo, Jenny ja Heikkinen, Mervi. 2003. Teoksessa Toim. Sunnari, Vappu; Kangasvuo, Jenny, Heikkinen, Mervi ja Kuorikoski, Niina. Leimattuna, kontrolloituna, normitettuna-seksualisoitunut ja sukupuolittunut väkivalta kasvatuksessa ja koulutuksessa. Oulu: Femina Borealis 6. Oulu university. Viitattu 25.2.2016.

<http://herkules.oulu.fi/isbn9514269799/isbn9514269799.pdf>.

Tilastokeskus, 2015. Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto [verkkojulkaisu]. ISSN=2342-9151. 13 2015, 1. Katsaus poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tulleeseen rikollisuuteen. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 27.10.2016.

http://www.stat.fi/til/rpk/2015/13/rpk_2015_13_2016-03-22_kat_001_fi.html,

Tilastokeskus, 2016. Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto [verkkojulkaisu].ISSN=2342-9151. 3. vuosineljännes 2016, Liitetaulukko 1. Eräiden rikostyyppien kehitys tammi–syyskuussa 2012-2016 (ennakkotieto) . Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 28.10.2016.

http://www.stat.fi/til/rpk/2016/03/rpk_2016_03_2016-10-18_tau_001_fi.html.

Tolonen, Tarja. 2001. Ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset. Helsinki: Gaudeamus.

Trochim, William. 2006. Survey Research. Types of Surveys. Research Methods Knowledge Based. Viitattu 31.3.2016.

<http://www.socialresearchmethods.net/kb/survtype.php>

Vilkka, Hanna. 2010. Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Juva:PS-Kustannus.

Vilkka, Hanna. 2011. Seksuaalinen häirintä. Juva: PS-Kustannus.

Väestöliitto. 2016. Seksuaalioikeudet. Viitattu 29.2.2016.

<http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalioikeudet/>.

Webropol Raportointiopas 2.0. Viitattu 1.4.2016. <http://docplayer.fi/1271774-Webropol-2-0-raportointiopas-paivitetty-2-4-2013.html>

WHO. Sexual and reproductive health. Viitattu 11.2.2016. Ei päivitystietoja.

http://www.who.int/reproductivehealth/topics/sexual_health/sh_definitions/en/

Witkowska, Eva. 2005. Sexual harrasment in schools. Prevalence, structure and perceptions. National institute for working life, and department of public health sciences, Karolinska Institutet, Sverige. Viitattu 9.2.2016.

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/4349/1/ah2005_10.pdf

YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista. 1989. Unicef. Viitattu 9.3.2016.

https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf.

Ohjatussa harrastuksessa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kotona	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaalisessa mediassa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

F3. Onko joku pakottanut sinut seksiin tai seksuaaliseen kanssakäymiseen? Voit valita myös useamman vaihtoehdon. *

	1) Seurustelukumppani	2) Entinen seurustelukumppani	3) Sukulainen	4) Kaveri	5) Luokkakaveri	6) Koulun henkilökunta	7) Harrastusohjaaja	8) Muu	9) En ole kokenut
Koulussa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vapaa-aikana	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjatussa harrastuksessa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kotona	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaalisessa mediassa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

G. Internetissä tapahtuva seksuaalisuutta loukkaava väkivalta

G1. Jos olet kokenut internetissä seksuaalisuuttasi loukkaavaa väkivaltaa, missä siellä ja kenen toimesta se on tapahtunut? Voit valita myös useamman vaihtoehdon. *

	1) Seurustelukumppani	2) Entinen seurustelukumppani	3) Sukulainen	4) Kaveri	5) Luokkakaveri	6) Koulun henkilökunta	7) Harrastusohjaaja	8) Muu	9) En ole kokenut
Yhteisöpalvelimet/Keskustelufoorumit (mm. facebook, Twitter, Instagram, Periscope, Snapchat)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deittipalvelimet (mm. Tinder, match.com) match.com)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reaaliaikaiset pelit	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muualla	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

G2. Millaista seksuaalisuuttasi loukkaava väkivalta internetissä on ollut? Voit valita myös useamman vaihtoehdon. *

- 1) Olet saanut seksuaalisesti häiritseviä viestejä, kuvia tai videoita
- 2) Olet joutunut osaksi seksuaalisesti virittyneitä keskusteluja
- 3) Sinua on pyydetty lähettämään vähäpukaisia/alastonkuvia
- 4) Joku on uhannut laittaa/laittanut sinusta vähäpukaisia/alastonkuvia
- 5) Joku on ehdottanut seksiä tai seksuaalista kanssakäymistä
- 6) Joku on tarjonnut rahaa, tavaraa tai päihteitä vastineeksi seksistä, seksuaalisesta kanssakäymisestä tai kuvamateriaalista
- 7) En ole kokenut

G3. Oletko tavannut sinua internetissä seksuaalisesti häirinneen ihmisen tosielämässä? Voit valita myös useamman vaihtoehdon. *

- a) kyllä
- b) en
- c) en ole kokenut

G4. Tunsitko ennestään sinua internetissä seksuaalisesti häirinneen ihmisen? Voit valita useamman vaihtoehdon. *

- a) kyllä
- b) en
- c) en ole kokenut

H. Jos olet kohdannut jotakin edellä kysytyistä asioista, tekijä on ollut? *

- a) nainen
- b) mies

- c) molemmat
- d) en ole kokenut

Mikäli haluat kertoa vielä jotain aiheeseen liittyvää, voit tehdä sen tähän.

**MIKKELIN
KAUPUNKI**

Liite 2. Sexpon seksuaalioikeudet

Oikeus tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen. Joka tarkoittaa että kaikilla on oikeus nauttia seksuaalioikeuksista ilman syrjintää.

1. Oikeus elämään, vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen, ilman että niitä mielivaltaisesti riistetään, uhataan tai rajoitetaan seksuaalisuudesta johtuvien syiden perusteella. Näitä syitä voivat olla esim. seksuaalinen suuntautuminen, sukupuolinen identiteetti- ja ilmaisu, suostumukseen perustuva seksuaalikäyttäytyminen – ja toiminta, ja seksuaali- sekä lisääntymisterveyteen kuuluvien palveluiden käyttäminen tai tarjoaminen.
2. Oikeus itsemääräämiseen ja keholliseen koskemattomuuteen. Jokaisella on oikeus vapaasti päättää ja hallita omaa kehoaan ja seksuaalisuuttaan.’
3. Oikeus vapauteen kidutuksesta ja julmasta epäinhimillisestä tai alentavasta kohtelusta tai rangaistuksesta. Tämä sisältää esim. pakotetun sterilisaation, ehkäisyn tai raskaudenkeskeytyksen sekä muut kidutuksen tai julman, epäinhimillisen tai alentavan kohtelun muodot jotka liittyvät henkilön seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja –ilmaisuun tai keholliseen moninaisuuteen.
4. Oikeus vapauteen kaikista väkivallan ja pakottamisen muodoista.
5. Oikeus yksityisyyteen.
6. Oikeus parhaimpaan saavutettavissa olevaan terveydentilaan joka sisältää seksuaaliterveyden johon kuuluu mahdollisuus nautinnollisiin, tyydyttäviin ja turvallisiin seksuaalikokemuksiin.
7. Oikeus nauttia tieteellisen edistyksen ja sen soveltamisen eduista.
8. Oikeus tietoon.
9. Oikeus saada opetusta ja kokonaisvaltaista seksuaalikasvatusta.
10. Oikeus solmia, muodostaa ja purkaa avioliitto tai vastaavanlaisia ihmissuhteita, jotka perustuvat yhdenvertaisuuteen sekä täyteen ja vapaaseen suostumukseen.
11. Oikeus päättää lasten hankinnasta, lapsiluvusta ja lasten ajoituksesta sekä saada tietoja ja keinoja perhesuunnitteluun.
12. Oikeus ajatuksen, mielipiteen ja ilmaisun vapauteen.
13. Oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen liittyen seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyteen ja seksuaalioikeuksiin.
14. Oikeus osallistua julkiseen ja poliittiseen toimintaan.
15. Oikeus hakea oikeutta, oikaisua ja hyvitystä.

(Sexpo, 2014.)

Liite 3. Väestöliiton nuorten seksuaalioikeudet

1. Oikeus omaan seksuaalisuuteen,
2. Oikeus tietoon seksuaalisuudesta
3. Oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi
4. Oikeus seksuaaliterveyspalveluihin
5. Oikeus tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen
6. Oikeus yksityisyyteen
7. Oikeus vaikuttaa

(Väestöliitto, 2016.)

Liite 4. Nuorten seksuaalioikeudet

1. **Oikeus elämään** , joka tarkoittaa sitä, että nuorella on oikeus tehdä päätöksiä, ilmaista oma mielipiteensä sekä olla oma itsensä. Lisäksi nuorella on oikeus nauttia omasta kehostaan ja seksuaalisuudestaan, ilman että sitä rajoitetaan perinteillä, syrjinnällä tai kiusaamisella.
2. **Oikeus nauttia seksuaalisuudesta**, joka tarkoittaa sitä, että nuorella on oikeus itse päättää haluaako hän avioitua ja hänellä on oikeus olla turvassa ja oikeus perhesuunnitteluun. Oikeus seksuaalisen suuntautumisen mukaiseen tyydyttävään sukupuolielämään sekä oikeus osoittaa seksuaalista halukkuutta mutta myös kieltäytyä seksuaalisesta tapahtumasta. Oikeus saada tietoa ja päättää omasta kehostaan.
3. **Oikeus tietoon seksuaalisuudesta**, joka tarkoittaa että nuori saa tietoa ehkäisymenetelmistä, sukupuolitaudeista ja omista oikeuksistaan. Neuvontaa ja ehkäisyvälineitä pitäisi olla saatavilla siten että niiden käyttäminen on nuorelle mahdollista (paikka, aika ja hinta).
4. **Oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi**, joka tarkoittaa että nuorella on oikeus tulla suojelluksi raskauksilta, seksitaudeilta ja seksuaaliselta hyväksikäytöltä.
5. **Oikeus seksuaaliterveydenhuoltoon**, joka tarkoittaa nuorten saatavilla olevaa luotamuksellista, kunnioittavaa ja korkeatasoista seksuaaliterveydenhuoltoa johon nuorella on varaa.
6. **Oikeus osallistua**, nuoria koskevaan päätöksentekoon ja ohjelmien suunnitteluun seksuaali- ja lisääntymisterveydessä.

(Nazarenko, 2011, 13.)

Liite 5. Saatekirje kyselyyn

Hei oppilaat ja huoltajat,

Työskentelen Mikkelin kaupungilla koulukuraattorina ja opiskelen työn ohella Jyväskylän ammattikorkeakoulussa sosiaalialalla ylempää ammattikorkeakoulututkintoa (sosionomi YAMK). Koulutusohjelmani on perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen. Teen opiskeluuni liittyvän opinnäytetyöni nuorten kokemasta seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta (seksuaalinen häirintä & seksuaalinen väkivalta). Kouluterveyskyselyssä 2013, mikkeliläisistä yläkoulun (8. ja 9.lk) nuorista seksuaalista väkivaltaa ilmoitti kokeneensa 14 %. Lukiolaisista seksuaalista väkivaltaa oli kokenut 12% ja ammattiin opiskelevista 22%. Kouluterveyskyselystä ei tarkemmin ilmennyt missä ja kenen toimesta nuoret ovat kokeneet seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa.

Mikkelin kaupunki ja Viola väkivallasta vapaaksi ry ovat yhteistyössä aloittaneet 5/2015 hankkeen, jossa tavoitteena yhteisöllisen oppilas- ja opiskeluhuollon keinoin ehkäistä seksuaalista häirintää ja seksuaalista väkivaltaa. Tutkimukseni on osa My Space Not Yours!-hanketta. Tarkoituksena tutkimuksessani on kartoittaa, mitä on se seksuaalisuutta loukkaava väkivalta, jota nuoret kokevat, ja lisäksi selvittää, missä ja kenen toimesta se nuoriin kohdistuu. Kyselyn linkki laitetaan Wilmaan ja kysely toteutetaan Webropol kyselynä, joka sisältää monivalintoja. Oppilaat/opiskelijat vastaavat kyselyyn nimettömänä, opettajan ohjeistamana oppitunnin aikana viikoilla 13-15. Kyselyyn voi vastata ainoastaan kerran. Vastaaja ei ole kyselystä millään tavalla tunnistettavissa. Aineisto käsitellään ilman tunnistetietoja. Ainoastaan vastaajan luokka-aste sekä sukupuoli tullaan kysymään. Kyselyn vastaukset tullaan käymään läpi oppilaiden/opiskelijoiden ja huoltajien kanssa tutkimuksen valmistuttua.

Seksuaalisuutta loukkaava väkivalta on rikos, ja sitä ei tule kenenkään hyväksyä. Jos kohtaat tai olet kohdannut tällaista, asia kannattaa aina tuoda luotettavan aikuisen

tietoon. Koululla voit aina käydä juttelemassa kokemistasi asioista esimerkiksi kuraattorin tai koulu-/opiskeluterveydenhoitajan luona. Myös netissä nettipoliisi vastaa kysymyksiisi nimettömänä. Lisäksi Rikosuhripäivystyksen sivuilla on chatpäivystys, josta voit saada apua. Jos kyselyyn vastaaminen herätti sinussa tunteita tai kysymyksiä joita haluat käsitellä aikuisen kanssa, voit keskustella niistä esimerkiksi huoltajasi, koulusi kuraattorin tai koulu-/opiskeluterveydenhoitajan kanssa.

Netistä apua löydät muun muassa seuraavista osoitteista:

Rikosuhripäivystys, <http://www.riku.fi/fi/etusivu/>

Poliisi, <https://www.poliisi.fi/>

Nettitukinainen, <https://www.nettitukinainen.fi/>

Nuorten Exit, <http://www.nuortenexit.fi/>

Toivon, että jaksatte vastata kyselyyn, sillä kyselyn avulla on tarkoitus kehittää edelleen seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan ennaltaehkäisyä Mikkelin oppilaitoksissa! Jokainen vastaus on tärkeä!

Annan mielelläni lisätietoa kyselyyn liittyen.

Kiitos jo etukäteen vastauksistasi!

Maria Merta

yamk sosionomi opiskelija, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

koulukuraattori, Mikkelin kaupunki

maria.merta@mikkeli.fi